

Kongres akcije

Po večmesečnih pripravah in tridnevnem delu se je v Beogradu končal III. kongres samoupravljalcev Jugoslavije.

Kar 1693 delegatov, od tega 232 iz Slovenije je s plodnim delom in razpravami veliko doprineslo, da se ta kongres imenuje tudi kongres akcije. To je bil delovni in demokratični dogovor samoupravno organiziranega delavskega razreda o načinih in poteh nadaljnega razvoja socialističnega samoupravljanja, o doslednem in odločnem odklanjanju vsega kar preprečuje še hitrejši ekonomski in družbeni napredek.

Pozdravni nagovor tovariša Lazarja Mojsova, uvodni referat tov. Mike Špiljaka, živahna in vsestranska

razprava delegatov, govor predsednika predsedstva SFRJ tov. Sergeja Kraigherja, sprejeta Resolucija, amandmaji, predlogi in sugestije, vse to potrjuje, da je bil kongres zares aktiven.

Skoraj ni pomembnejšega vprašanja iz naše samoupravne prakse, ki se ga delegati nebi dotaknili na tem kongresu. Izmenjane so številne pozitivne izkušnje, ki bodo pomembne pri odpravljanju problemov in slabosti, ki so se pokazale v dosedanjem razvoju. Celotna razprava na kongresu je prav tako pokazala, da prisotne slabosti niso posledica samoupravljanja, temveč posledica nedoslednega izvajanja sprejetih zakonov, ustave in samoupravnih dogovorov.

Kongres je končan. Prava aktivnost pa se mora nadaljevati v vseh delovnih organizacijah, tovarnah, šolah, samoupravnih in delegatskih telesih. Vsakršno oklevanje v akciji pri sproajanju dogovorjenih načel in sprejete Resolucije bi pomenilo korak nazaj. Zato se moramo vsi dosledno zavzemati, da delavci postanejo resnični gospodarji nad ustvarjenim dohodkom, da se pospeši rast produktivnosti, poveča izgradnja objektov družbenega standarda ter na splošno družbena in ekonomska stabilizacija.

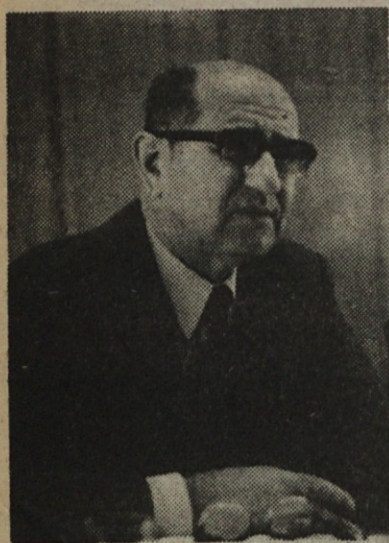
Kongres je zato pozval vse delovne ljudi, organizacije zveze sindikatov, zveze komunistov, zveze socialistične mladine, da se v največji možni meri zavzemajo za realizacijo kongresnih sklepov, stališč in Resolucije.

V komisiji za samoupravno združevanje in povezovanje je sodeloval tudi naš delegat Tomaž Zupančič

Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije

Po večmesečnih pripravah je prišel trenutek, ko so se delegati iz vse Jugoslavije in zamejstva zbrali na pomembnem srečanju — III. kongresu samoupravljalcev Jugoslavije. Kar 1693 delegatov od tega 232 iz Slovenije, vseh socialnih in starostnih struktur

Uvodni referat je podal tov. Mika Špiljak

tur in vsi z istim namenom, da utrdijo naše samoupravljanje, ki je zašlo v krizo. Ne v idejnem smislu, ampak v nedoslednem izvajanju sprejetih zakonov, ustave in samoupravnih dogovorov.

Kongres je pozdravil in mu v pozdravnem govoru zaželel plodno delo predsednik predsedstva CK ZKJ Lazar Mojsov.

Uvodni referat je prebral tov. Mika Špiljak v katerem je navedel vse probleme, ki nas tarejo in s katerimi se bojujemo danes. Nato pa je kongres začel z delom po komisijah, ki so bile razdeljene po tematskih področjih.

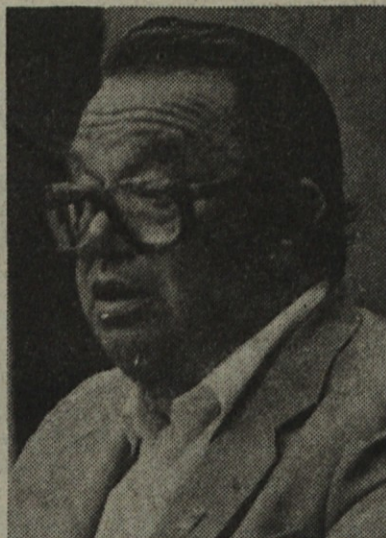
Za vsako tematsko področje so bili podani uvodni referati, ki so jih pripravili Dušan Bogdanov-Semko, dr. Tihomir Vlaškalić in Stane Dolanc, na podlagi katerih se je potem razvila razprava delegatov. Zaradi velikega števila prijavljenih delegatov niso mogli vsi nastopiti »v živo« s svojimi referati, ampak smo jih oddali tudi v pisni obliki.

Prvi dan kongresa smo imeli delegati iz SR Slovenije tovariško srečanje v Domu JLA z začetkom

ob 21 uri, kjer smo se pogovarjali s pomembnimi osebnostmi iz našega družbenopolitičnega življenja kot so Stane Dolanc, Vinko Hafner, Franc Šetinc, Marjan Rožič itd. Bilo je prijetno, a kratko, saj je naslednji dan kongres začel z delom zelo zgodaj. Ta dan je bil najbolj naporen, saj so komisije zaključile z delom šele po 22 uri z enournim odmorom za kosilo. V opoldanskem odmoru je delegacija 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije položila tudi cvetje na grob tovariša Tita.

Sledila je noč, v kateri so morala delovna predsedstva kongresnih komisij izdelati poročila, na podlagi le teh pa komisija za pripravo resolucije. Resolucijo III. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije, katero smo delegati dobili na sklepnem zasedanju 18. junija, ki ga je vodil tov. Stane Dolanc. Na osnovi poročil o delu komisij kongresa in na podlagi poročila komisije za resolucijo ter upoštevajoč pripombe delegatov na resolucijo je bila le ta soglasno sprejeta.

Kongres je prejel številne brzojavke iz vseh krajev naše domovine, kjer so delavni ljudje zaželeli kongresu plodno delo in pou-

Stane Dolanc

darili, da so smernice, kritična analiza in posebej zahteva po odgovornosti vseh in vsakogar pri uveljavljanju družbenoekonomskega položaja delavca podlaga za nadaljnje delo vseh družbenih sil.

Na koncu je delegatom in gostom iz vse Jugoslavije spregovoril tudi predsednik predsedstva SFRJ tov. Sergej Kraigher, ki je podprl sklepe, mnenja in stališča, ki jih je sprejel kongres, in pou-

daril odločenost predsedstva, da se bo v skladu s svojimi ustavnimi pooblastili in dejavnostjo svojih članov prizadevalo za njihovo uresničitev.

O pridobivanju in delitvi OD in sredstev za OD na podlagi rezultatov tekočega in minulega dela

A. Kongres samoupravljalcev poudarja potrebo, da se vse subjektivne sile in združeno delo v celoti energično angažira na stalnem dvigovanju produktivnosti dela in učinkovitosti poslovanja kot trajnica osnovam za večanje proizvodnje in dohodka, dvigovanja življenjskega standarda in krepitev materialne osnove združenega dela.

V tem smislu je potrebno:

— boriti se za tak položaj delavca v organizacijah združenega dela, ki jih bo motiviral za stalno povečanje produktivnosti dela in dohodka,

— da delavci v OZD planirajo proizvodnjo, ki bo odgovarjala zahtevam in potrebam domačega in tujega tržišča,

— z izbiro moderne tehnologije in programa proizvodnje, ki omogoča visoko produktivnost dela, kot tudi z maksimalnimi roki gradnje, omogočiti racionalne investicije,

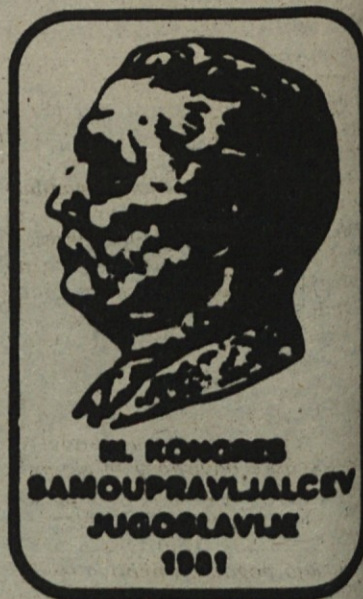
— stalno izboljševati organizacijo in tehnologijo sredstev dela s ciljem maksimalnega koriščenja sredstev dela in delovnega časa, v uresničevanju vseh teh nalog imajo delavci v OZD in v drugih organizacijah združenega dela vse bolj koristiti dosežke znanosti in v tem cilju organizirati in vzpodbujati najširšo aktivnost delavcev na izumiteljstvu, novatorstvu in racionalizaciji,

— da se urejanje naših odnosov snuje na samoupravnem sporazumevanju na dolgoročnih osnovah, upoštevajoč ekonomske zakonitosti,

— enotnost jugoslovanskega tržišča mora doprinesti neovirano samoupravno sporazumevanje, združevanja dela in sredstev in skupno pridobivanje dohodka na vsej teritoriji SFRJ, kar združuje moč vseh članov in delov naše samoupravne skupnosti in omogoča uspešno na-

stopanje naše industrije na svetovnem tržišču,

— skupna ekonomska politika in družbeni plani federacije, republik in pokrajin, kot tudi ukrepi ki jih izvajajo za uresničevanje teh planov.

morajo utrjevati enotnost jugoslovanskega tržišča,

Dohodek OZD v družbenih dejavnostih mora biti odvisen od odgovornega obsega — kvalitete izvršenih uslug kot tudi doprinos k povečanju produktivnosti dela in dohodka koristnikov njihovih uslug. Kongres odločno zahteva, da se proizvodno delo in delo pod težjimi pogoji bolj družbeno ceni in materialno vrednoti. Izvrševanje del in nalog materialni proizvodnji moramo bolj materialno oceniti glede na delne enake zahtevnosti v administrativno-tehničnih in podobnih delih. T

mora doprinesiti k opredelitvi mladih generacij za proizvodne poklice v skladu s potrebnimi proizvodnje. Dosledno uveljavljanje delitve po delu in rezultatih dela je proti pojavom uravnilovke in drugih oblik pridobivanja osebnih dohodkov mimo rezultatov dela, kot tudi proti nedelu,

neopravičenih izostankov z dela itd. Neizogibno je potrebno odločno izkoreniniti pojave privatizacije družbene lastnine, podkupovanja, korupcije, privilegije itd. in sprejemati zakonska in druga merila za njihovo preprečevanje.

Samoupravno združevanje, povezovanje in planiranje

1. Ugotavljamo, da je poleg napredka v samoupravnem organiziranju organizacijska struktura naše industrije v veliki meri samo formalno prilagojena zahtevam ustave in zakona o združenem delu in da se počasi odvija proces združevanja dela in sredstev. Kongres se zavzema

— za dejanski preobrat odnosov, ki bi z notranjo logiko vzpodbujali delavca v osnovnih organizacijah za sodelovanje, združevanje in skupno poslovanje z delavci drugih organizacij na osnovi skupnih ekonomskih interesov,

— za odpravo vzrokov ki privedejo do zaprtosti in avtarktičnega obnašanja osnovnih in drugih organizacij družbenega dela,

— za dosledno izvajanje realnega tečaja dinarja in razvijanje deviznega tržišča, kar bo delavce motiviralo, da se samoupravno povezujejo in združujejo delo in sredstva, skupno planirajo pridobivanje dohodka in povečanje izvoza.

— potrebno je utrjevati standarde, normative in druge osnove na katerih se urejajo medsebojni odnosi. V zvezi s tem se poudarja potreba po nujenju pomoči OZD s strani znanstvenih in drugih organiziranih sil v iskanju rešitev za probleme.

Kongres poudarja, da se planiranje razvija na samoupravnih osnovah lahko ustvari samo v kolikor delavci v združenem delu na osnovi reproduktivne odvisnosti in skupnih ekonomskih interesov, s samoupravnim sporazumevanjem usklajujejo svoje razvojne programe in plane in ustvarjajo pogoje za njihovo izvrševanje. Družbeno-politične skupnosti, posebno republike in pokrajine, kot tudi ves delegatski sistem morajo s svojo aktivnostjo in moralno vzpodbujati in ustvarjati pogoje za združevanje dela in sredstev in skupno planiranje na celem jugoslovanskem prostoru izhajajoč iz delitve dela tehnološke in dohodkovne povezanosti in poslovnega sodelovanja v smislu racionalne proizvodnje, razvoja in usposodobitve za uspešen nastop na mednarodnem tržišču.

Osnovni predmet planiranja mora biti pridobivanje in razporejanje dohodka.

Kongres poudarja potrebo večjega samoupravnega usklajevanja izo-

braževalnega programa s planiranimi potrebami združenega dela in društva kot celote in sposobnostmi zaposlovanja. Na tej osnovi je potrebno dvigniti kvaliteto izobraževanja in pravočasnega končanja šolanja. V samoupravnem sporazumevanju, dogovarjanju o osnovah planov morajo s polno odgovornostjo sodelovati poleg zainteresiranosti OZD tudi vsi drugi subjekti družbenega planiranja — banke, gospodarske zbornice, družbeno-politične skupnosti, znanstveno-raziskovalni inštituti in drugi, ki morajo izraziti širše interese delovnih ljudi in družbe v celoti.

Kongres zahteva povečano odgovornost in dosledno zviševanje obvez prevzetih s samoupravnimi sporazumi in dogovori o osnovah planov. To mora biti splošno pravilo za vse prevzete obveznosti in drugimi samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori, ki morajo imeti moč zakonskih obveznosti, katerih neizkuševanje povleče odgovarjajoče sankcije.

Delegatsko odločanje

Izhajajoč iz tega, da so razviti samoupravni odnosi in osnovni organizaciji in v krajevni skupnosti pogoj delovanja delegatskega sistema, kongres kaže na potrebo:

— da se delegacije kar najbolj organizirajo in usposobijo kot samostojna telesa osnovnih samoupravnih organizacij in skupnosti, ki v stalni povezanosti s svojo izvoljeno borzo samoupravno in politično organizirane delovne ljudi povezujejo v delegatske skupščine, pri čemer je delegaciji potrebno omogočiti vse potrebne informacije in strokovno pomoč.

— da se mora v občini, kot prvi širši obliki teritorialnega samoupravnega organiziranja združenega dela, omogočiti, da delovni ljudje in občani z osebno aktivnostjo in preko svojih delegatov pomembno vplivajo na utrjevanje in ustvarjanje družbene

Posebna delegacija kongresa, v kateri je bil tudi Miran Potrč, je že prvega dne položila cvetje na grob tovariša Tita

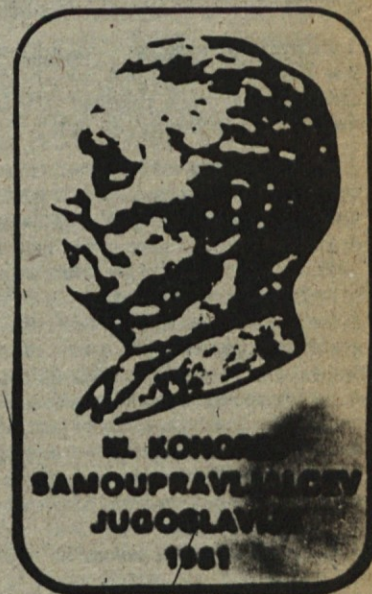
Delo kongresne komisije za resolucijo je vodil Kiro Gligorov

politike na vseh nivojih — od občine do federacije.

— da se širše uveljavlja in animira inštitut zamenljivega delegata zaradi vzpodbujanja kolektivnega dela delegata in kvalificiranega zastopanja interesov, iniciativ in predlogov.

— da se delegati in delegacije upirajo praksi, da se družbeni problemi in načrti odločb predstavljajo v obsežnih, nerazumljivih in strokovno-suhoparnim elaboratom, zahtevajoč, da se jim dostavlja kratek in vsebinski material, ki mora vsebovati bistvo problema in predloge reševanja v variantah.

Kongres energično nasprotuje širši praksi, da se odločitve prinašajo izven samoupravnih in delegatskih organov v takozvanih koordinacijskih telesih, komisijah in grupah, s čimer se delegatski sistem odločanja sprovede na formalno soglasnost z ž

preje sprejetimi odločitvami izven delegatskega sistema. V naših društvenih pogojih nova državna uprava

(Nadaljevanje na 5. strani)

Brez natanko določenih nalog in osebne odgovornosti ne gre

Iz intervjuja Tomaža Zupančiča za Delavsko enotnost

V Delavski enotnosti št. 24 od 19. junija, to je v prvi številki po 3. kongresu samoupravljalcev Jugoslavije je bil objavljen intervju z našim delegatom, Tomažem Zupančičem. Za naš časopis povzemamo najbolj zanimive odgovore iz tega pogovora.

So vas v Gradisu kmalu vključili v družbenopolitično delo?

»Da. Bil sem mlad, mladinske organizacije v tozd tako rekoč ni bilo čutiti, njeni sestanki so bili po vrsti nesklepčni, predsednik je odhajal k vojakom, skratka, sprejel sem zadolžitev, ker sem bil prepričan, da je mlade moč pripraviti k delu.«

Ste že dolgo družbenopolitično delavni?

»Vedno bolj sem. Kot srednješolec, hodil sem na srednjo tehniško šolo, sem se udeležil nekaj delovnih akcij, ene republiške in nekaj občinskih, v mladinskem središču, kjer so nas vojaške starešine pripravljali na služenje vojaškega roka pa so me ocenili kot dobrega mladince. S takim priporočilom sem po prvi stopnji strojne fakultete in odsluženem vojaškem roku prišel kot pripravnik v Koteks Tobus in nato v Gradis, kjer sem že pol-drugo leto zaposlen kot vodja strojne operative v tozd, ki oskrbuje gradbeno mehanizacijo.«

In se vam je to posrečilo?

»Mislim, da se mi je. Šel sem tako rekoč do vsakega od sto mladincev, ki delajo v tozd, se pogovarjal z njimi. Postavili smo na noge organizacijo. Letos smo poslali več mladih v brigade, trije so se vrnili z udarniškiimi značkami, s prostovoljnimi delom smo na gradbišču odbirali in razvrščali gradbeni material, ki bi bil sicer zavržen, in tako tozd prihranili kar precej denarja. Našo prisotnost je čutili tudi v delu družbenopolitičnih in samoupravnih organizacij tozd in delovne organizacije.«

Priprave na kongres samoupravljalcev niso trajale dolgo, le dobra dva meseca. Ste imeli v tem času poleg svojega rednega dela in običajnih zadolžitev dosti dodatnega dela?

»Seveda. Pripravili smo vrsto tematskih pogovorov o gradivu, ki nam je bilo poslano v razpravo, udeležil sem se nekaj okroglih miz, ki jih je pripravilo vaše uredništvo, občinski sindikat, republiški odbor sindikata gradbenih delavcev, saj smo se že od vsega začetka dogovorili, da bom na kongresu skušal predstaviti sedanje stanje slovenske gradbene operative, ki pa ni ravno rožnato. Pri razpravah so sodelovali še drugi delegati gradbene stroke, pogovore pa smo imeli v tozd, delovni organizaciji, z več gradbenimi podjetji v občini, ponekod z zbori delavcev, drugod na delavskem svetu, v sindikatu, kakor nam je pač zaradi kratkega roka uspelo pripraviti pogovore.«

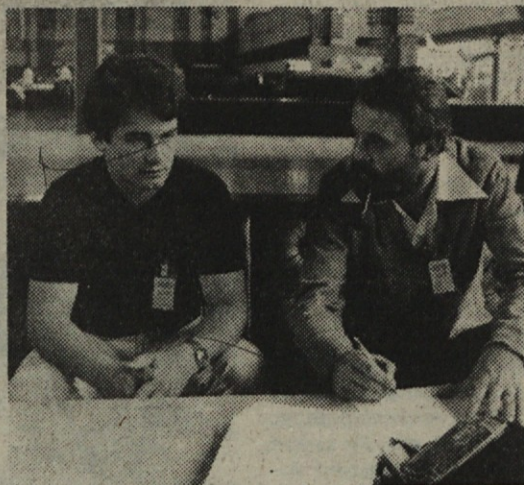
O čem ste na teh sestankih največ razpravljali?

»Dejal sem, da gradbeništvo že čuti, da gradimo manj, kot smo še pred letom. Razpravljali smo o ustvarjanju prihodka, delitvi osebnih dohodkov, plačevanju administrativnih delavcev, fluktuaciji, ki je v zadnjem času posebej velika, največ kritičnih besed pa je bilo povedanih o predlogu za resolucijo kongresa. V njej je vse preveč formulacij, kot so: »morali bi«, »naj bi«, »prizadevali si

bomo«, besed skratka, ki lepo zvenijo, nič pa ne povedo.«

Pravite, da ste precej govorili o delitvi sredstev za osebne dohodke. Kaj je bilo jedro razprave?

»Poglejte, naša delovna organizacija si je pred desetimi leti dala nalogo, da delitveno razmerje 1 proti 3 v korist osebnih dohodkov spremeni, da bomo kupovali več novih strojev. Osebnih dohodki se seveda niso dvigali, kot bi se sicer. Ko bi zdaj lahko začeli pobirati sadove dela in odrekanj v preteklosti, pa je začela veljati resolucija, ki je marsikje udarila po pridnih, nagradila pa one, ki so vsi v preteklosti izplačevali dobre dohodke. Ne

Tomaž Zupančič v kongresnem centru Sava v pogovoru z novinarjem Delavske enotnosti

zdi se nam prav, da je bilo za merilo vzeto samo eno leto, obdobje bi moralo biti daljše. Tako smo se znašli v položaju, ko ne moremo ustrezno nagradjevati delavcev, ki res uspešno delajo. Nekaj malega si pomagamo s solidarnostjo med tozd, ni pa to rešitev. Osebnih dohodki so v gradbeništvu nasploh prenizki, saj se še ni zgodilo, da bi nas naenkrat zapustilo toliko delavcev, kot nas je zdaj. Samo v prvih treh mesecih letos je odšlo iz naše tozd, kjer nas dela 600, sto delavcev. Tu so še težke delovne razmere, življenje v barakah, ki se kratkoročno kažejo kot poceni stanovanjska rešitev za delavce, ki nimajo stalnega prebivališča v Sloveniji, dolgoročno pa kot draga. Samskih domov, ki bi dajali delavcem boljše življenjske okoliščine in bi bili za podjetje, dolgoročno gledano, cenejša rešitev, pa se poleg krajevnih skupnosti, ki se jih že od nekdaj branijo, otepajo tudi številne občinske uprave.«

Omenili ste nagrajevanje delavcev v administraciji. Gre za plačevanje skupnih služb?

»Ne, gre za plačevanje delavcev v administraciji nasploh. Tovariši iz ljubljanske Emone so nas seznanili s svojim razmišljanjem, naj bi imeli administrativni delavci za trideset odstotkov nižjo startno osnovo kot delavci v proizvodnji, za enako izobrazbo seveda.«

In kako je bilo sprejeto takšno razmišljanje?

»Dobro, dokler govorimo načelno. Pri tem gre za podobno vprašanje kot pri usmerjenem izobraževanju. Vsi smo zanj, ko pa naj bi šel »moj sin«

za zidarja, tesarja ali železokrivca, če naštejemo samo nekaj najbolj deficitarnih poklicev v gradbeništvu, vsak razmišlja drugače: zakaj pa ravno moj sin ali hči. Letos se je, denimo za 200 naših štipendij prijavilo vsega 16 kandidatov. Nekaj bomo morali spremeniti. Rudarjem je, denimo, uspelo. Ti zdaj, ko imajo zadovoljive osebne dohodke, ne zapuščajo več rovov, slišimo pa, da administracija že sprašuje, kdaj bodo v enaki meri povečali osebne dohodke tudi njej, saj tudi ona dela.«

Omenili ste nizke osebne dohodke v gradbeništvu, veliko fluktuacijo, pomanjkanje mladih v delu v gradbeništvu ter padanje gradbene konjunkturo...

»Vse to gre skupaj. Dela je vse manj, gradbeni podjetja si neusmiljeno konkuriramo, s tem pa se režemo lastno materialno bazo. Vse močnejše postaja tudi gradbena operativa v republikah, odkoder so doslej prihajali delavci. Danes jih sprejemamo nazaj, le da plačujemo podjetjem v njih hrovih republikah veliko več, kot smo njim. Navzven se ti posli kažejo kot kooperacija, dejansko pa gre za (prikrito) najemanje. Gradbeniki že čutijo timo padec konjunkturo, instalaterji, ki letos delajo v objektih, ki smo jih zgradili lani, pa jo bodo končali finišerji občutili prihodnje leto, če ne bomo ustrezno ukrepali.«

Ne gre mi skupaj: nizki osebni dohodki v gradbeništvu, hkrati pa je kvadratni meter stanovanja pri nas dražji kot kjerkoli v Evropi.

»Nedvomno so še notranje rezerve, predvsem boljšem povezovanju, kakih bistvenih sprememb pa trg ne more pričakovati od nas gradbenikov. Gradbena projektiva in operativa predstavljata ceni kvadratnega metra le tretjino stroškov, ta pa ni evropska.«

Slišali smo, da z gradivom za kongres niste bili povsem zadovoljni, bilo je prespšno. Kako ste zadovoljni s samim kongresom? Vem, da ga ob polovici težko ocenjevati pa vseeno poskusite.

»Z delom razprav sem zadovoljen. Od razpravjalcev se mi zde kmetje še najboljše. Konkretni tako pri naštevanju težav, ki jih ima kmetijstvo kot pri predlaganju rešitev.«

Ste vi že razpravljali?

»Ne še, še nisem prišel na vrsto. Govoril bom o dohodkovnem povezovanju, ki se mi zdi nadvse pomembno. Razpravo sem skrbno pripravil in upam, da tovariši mojega prispevka ne bodo ocenili kot splošnega.«

In kako si jo vi zamišljate?

»Konkretno, z imeni organov in organizacij, naj usmerjajo nadaljnji razvoj in rast gospodarstva to so družbenopolitične organizacije, gospodarska zbornica, tozd. Nekdo mora povedati, kaj je za kaj odgovoren in če je odgovoren, naj odgovarja, ne pa da se posamezniki skrivajo za abstraktno kolektivno odgovornostjo, ki nam vsem naredila že dosti škode. Gre za to, da se vsi v največji meri zavzemamo in oživimo rast gospodarstva, to pa brez natančno določenih delovnih nalog in osebne odgovornosti ne gre.«

M. Vizjak

(Nadaljevanje s 3. strani)

vse bolj postaja direktna in preko delegatskih skupščin, organizirana strokovna služba, ki služi združenemu delu in za svoje delo odgovarja delegatski skupščini. Znanost in znanstvena spoznanja morajo v veliko večji meri kot doslej biti podpora v delu in odločitvi delavcev in drugih delovnih ljudi, delavskih svetov, delegatskih skupščin, izvršnih organov, strokovnih služb in vseh drugih ustvarjalnih socialističnih sil našega društva.

Tretji kongres samoupravljalcev poudarja značaj resničnega, pravočasnega, jasnega in popolnega informiranja delavcev in drugih delovnih ljudi in njihovih delegatov za kvalificirano odločanje in splošno informiranje celega delegatskega sistema, smatrajoč, da sedanje informiranje še ne odgovarja njihovim zahtevam. Zato bo potrebno izdelati integralni in notranje povezan informativni sistem s katerim se mora zagotoviti polna jasnost dela in dostopnost virov informacij.

Glede na poseben značaj izbora delegatov za skupščine družbeno-političnih dejavnosti, kongres poziva delovne ljudi in občane ter organizirane socialistične moči, da se v največji meri angažirajo za uspeh teh izborov, še posebno za pravočasno in demokratično evidentiranje in kandidiranje najboljših, uglednih in družbeno uveljavljenih delavcev na delegate upoštevajoč odgovarjajočo zastopljenost žensk in mladine. Delavski razred Jugoslavije z enakšno materialno osnovo, ki jo je ustvarila s svojim položajem v družbi, vodena z Zvezo komunistov z vse-

stranskim angažiranjem delovnih ljudi, in delavcev v Socialistični zvezi delovnih ljudi, Zvezi sindikata, Zvezi borcev, iz Zveze socialistične mladine in v vseh drugih oblikah organizirane družbene akcije, ima vse pogoje in možnosti, da razvija socialistično samoupravljanje, krepi bratstvo in enotnost naroda in narodnosti, nacionalno enakopravnost in odgovornost republik in pokrajin kot za lastni razvoj, tako tudi za vsestranski napredek jugoslovanske skupnosti.

Z najširšo družbeno akcijo vseh družbenih subjektov na čelu zveze komunistov, v realizaciji stališč in zaključkov ki so sprejeti na tem kongresu, bo zagotovljen nov močan prodor v snovi daljnje krepitve socialističnega samoupravljanja, demokratskih svobod in pravic delovnih ljudi naše dežele in njenega vsestranskega napredka.

Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije je še eden močan izraz enotnosti naših delovnih ljudi in njene avantgarde — Zveze komunistov Jugoslavije. Kakor bodo sprožila samoupravo organiziranih delavcev in delovnih ljudi naše dežele s tega kongresa predstavlja možno podlago za nadaljno akcijo ZKJ, tako bodo tudi stališča in zaključki XII. kongresa ZKJ in akcijski program ki ga bo prinesel ta najvišji delovni dogovor jugoslovanskih komunistov tudi ob tej priliki sprejeti s strani naših delovnih ljudi in prebivalcev kot smerokaz naše borbe za osvoboditev dela in človeka v zgodovinski kontinuiteti realizacije dela in sporočil, katere nam je zapustil tovariš TITO.

Tomaž Zupančič

Na kongresu je sodelovalo tudi 180 članov delegacij socialističnih republik in pokrajin

Kongres u brojkaama

Prema izveštaju verifikacione komisije, u radu Trećeg kongresa samoupravljača Jugoslavije učestvovalo je 1693 delegata, od ukupno 1739 izabranih. Zbog bolesti i drugih opravdanih razloga, odsutno je bilo 46 delegata. Ukupno sa delegatima i gostima Kongres je pratilo oko 1800 osoba. To je jedan od najvećih skupova predstavnika radničke klase Jugoslavije u poslednjih deset godina.

U radno predsedništvo Trećeg kongresa samoupravljača Jugoslavije izabrano je 53 člana — delegata Kongresa.

Kongres je izabrao delegaciju od 20 članova koji su u ime delegata Kongresa i radničke klase Jugoslavije položili venac na grob predsednika Josipa Broza Tita.

Rad Kongresa pratilo je oko 850 novinara — izveštača iz oko 150 redakcija iz cele zemlje.

Na Trećem kongresu samoupravljača Jugoslavije akreditovano je 120 stranih novinara iz celog sveta. Pored akreditovanih novinara, Kongresu je prisustvovalo i desetak specijalnih izveštača, kao i više istaknutih publicista koji su u svetu objavili naučne radove o samoupravljanju u Jugoslaviji.

Rad Kongresa pratilo je i 24 mlada izveštača-novinaru iz nesvrstanih zemalja, koji se nalaze na stručnom usavršavanju u našoj zemlji. To su novinari iz

nama prijatejskih zemalja: Zimbabvea, Bangladeša, Sudana, Ugande, Nigerije, Tanzanije, Etiopije, Nepala i drugih nesvrstanih zemalja.

Van predviđenog scenarija, Kongres je započeo drugi dan sa radom umesto u devet časova — sat ranije. »Krivci« za to bili su delegati koji su se, van očekivanja organizatora, u velikom broju javili za diskusiju... Naime, već prvog dana rada Kongresa za diskusiju se prijavilo više od stotinu delegata i to samo u Komisiji za samoupravno povezivanje i udruživanje...

Do kraja decembra prošle godine publikovano je više od milion primeraka Teza za pripreme Trećeg kongresa samoupravljača Jugoslavije. Teze su štampane na svim jezicima naroda i narodnosti Jugoslavije.

Prema nezvaničnim podacima, u diskusijama koje su prethodile Kongresu uzelo je učesće oko dva miliona ljudi.

Kongresu je stiglo preko 800 telegrama i pisama sa željama za uspešan rad delegata. Telegrami su slali društveno-političke organizacije, radnici i građani u svoje ime, naši radnici u inostranstvu...

U diskusijama na Kongresu uzelo je učesće preko 500 delegata, a mnogi od njih, u nedostatku vremena, priložili su svoje diskusije.

Pripremila V. H. C.

press centru so delegati dobili vse potrebne informacije

Iz zadnje seje delavskega sveta

Delavski svet je ponovno imenoval Saša Skulja za glavnega direktorja Gradisa

Delavski svet delovne organizacije GIP GRADIS, je na svoji IX. seji soglasno imenoval za glavnega direktorja Gradisa ing. Saša Skulja. Predlog so podprle vse družbenopolitične organizacije Gradisa ter koordinacijska komisija za volitve in imenovanja pri skupščini občine Ljubljana-Moste.

Po burnem aplavzu se je ing. Skulj zahvalil za zaupanje ter dejal: »Soglasnost in današnja potrditev, da se me ponovno imenuje za glavnega direktorja Gradisa, me dodatno obvezuje, da bom vse svoje sile vložil v nadaljnji samoupravni, gospodarski in tehnološki razvoj Gradisa, za kar se bom v bodoče še bolj potrudil. V današnjih težkih pogojih, ki vladajo na tržišču, so naloge in odgovornost tem večje, toda prepričan sem, da bomo ob vašem sodelovanju in pomoči vseh delavcev Gradisa, kar

najbolje poslovali tudi v bodoče.« Ob imenovanju glavnega direktorja, je DS imenoval Jožeta Gašperšiča za direktorja delovne enote v Frankfurtu ZRN, za dobo štirih let.

Poleg navednega je delavski svet sprejel še Pravilnik o organizaciji in načinu vodenja računovodstva, na nivoju delovne organizacije, ugotovil, da so vse TOZD sprejele Samoupravni sporazum o združevanju stalnih sredstev sklada federacije za kreditiranje hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih republik in pokrajin v obdobju 1981—1985. Prav tako so vse TOZD sprejele gospodarski načrt DO Gradisa, za leto 1981.

Soglašajo tudi s podpisom Samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev in o medsebojnih dohodkovnih odnosih na

skupnem gradbišču P202-D, v Iraku, s strani GIP Gradis Ljubljana.

Začne se postopek za sprejem in dopolnitev Samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih o stanovanjski gradnji. Spremembe in dopolnitve pripravi splošna služba.

Delavski svet je sprejel predlog, da se začne postopek sprejemanja predlogov samoupravnih splošnih aktov o vključitvi v izvajanje projekta v srednjeročnem obdobju 1981—85:

a) predloga Samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev za izvedbo projekta raziskovalne naloge TOZD in uspešno gospodarjenje,

b) predloga srednjeročnega plana dela na projektu v obdobju 1981—1985.

Delavski svet delovne organizacije zadolži odbor za razvoj in organizacijo kot svoj kolektivni izvršilni organ, da pripravi:

a) utemeljitev glede pristopa k: — predlogu Samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev za izvedbo raziskovalne naloge TOZD in uspešno gospodarjenje,

— predlogu srednjeročnega plana dela na projektu v obdobju 1981—1985,

b) predlog za delegata v projekt nem svetu: »TOZD in uspešno gospodarjenje«,

c) predloge za prijavo projektnih nalog.

Tako pripravljeno gradivo se pošlje TOZD v sestavi GIP GRADIS Ljubljana, da pošljejo svoje soglasje k omenjenim splošnim aktom, da lahko delavski svet delovne organizacije odloča o tem, na eni izmed prihodnih sej.

Delavski svet delovne organizacije GIP GRADIS LJUBLJANA zadolži odbor za razvoj in organizacijo kot kolektivni izvršilni organ delavskega sveta delovne organizacije, da zbere vse koristne predloge — izboljšave, ki se nanašajo na in vacijsko dejavnost in jih posredujejo vsem TOZD v sestavi GIP GRADIS Ljubljana, da jih bodo lahko koristno uporabile pri svojem delu.

Obravnavan je bil tudi predlog Pravilnika o prejemkih delavcev materialnih stroškov. Razpravo pripombe objavljamo v posebni številki članku.

Lojze Cepelj

Red dela z zlatim vencem je prejel Leopold Ilovar, dolgoletni direktor tozda LIO Škofja Loka, sedaj pa direktor Jelovice. Odlikovanje je podeljeval predsednik občine Škofja Loka

V Škofji Loki podelili državna odlikovanja

V Škofji Loki kot da niso imeli časa, da bi pravočasno podelili državna odlikovanja, s katerimi so bili odlikovani ob 35. letnici Gradisa njihovi dolgoletni prizadevniki in družbenopolitično aktivni delavci. To so storili šele 29. maja, ko je 21. delavec LIO prejelo iz rok predsednika Skupščine občine Škofja Loka visoka odlikovanja SFRJ.

Odlikovani so bili naslednji delavci: Leopold Ilovar — red dela z zlatim vencem, Vinko Florjančič — red republike z bronastim vencem, Red dela s srebrnim vencem so prejeli naslednji delavci: Peter Brdnik, Rado Cedilnik, Anton Demšar, Franc Kutnjak, Irena Mlakar, Vinko Mravljia, Ciril Oblak, Karel Počič, Jože Španič, Jože Tavčar, Anka Trobec in Janez Žagar. Medaljo zaslug za narod je dobil Janez Demšar, a medaljo dela naslednji delavci: Jožica Bogataj, Jože Debenc, Anton Jeraj, Dragan Mišov, Marija Poljanec in Tomaž Prevodnik.

C. Pavlin

Analize, plani in še kaj

V Gradisu že dolgo vemo, da ne znamo vselej določena dela ali izdelke tako dobro obračunati ali prodati kot jih znamo napraviti — zlasti po kakovosti pa tudi v roku. Tehnične šole ne dajo dovolj ekonomskega in organizacijskega znanja; poleg tega pa marsikateri tehnik ali inženir meni, da je njegov posel postaviti objekt ali izdelati izdelek, ki bo kakovosten in lep, če bo vse po sreči pa tudi dohodkovno uspešen. Gradis kot delovna organizacija pa ima drugačen smoter: za nas je важен dohodek, ki ga zaslužimo v izgrajenem objektu ali napravljenem izdelku — in šele potem sam izdelek.

Premalo koristimo dobre izkušnje, ker jih prevečkrat ne analiziramo niti med delom niti po končanem delu. Ne delamo pokalkulacij. Ne analiziramo splošnih stroškov — faktorja. Kaj sploh vsebuje faktor? Koliko tehnikov, inženirjev in delovodij pa tudi računovodij to ve (dovolj natančno za svoje potrebe)? Koliko poznamo predračun po katerem delamo? Koliko poznamo pripravo dela? Poznamo kalkucije in predkalkulacije za svoj objekt ali izdelek? Ali imamo (operativni) plan? Kakšne so razlike med predračunom in obračunom na eni strani in knjigovodskimi podatki na drugi strani? Ali sledimo razlikam vsak mesec? Ali delamo poračun, pokalkulacije? Kaj je to POP (predračun, obračun, poračun) in kako ga uveljaviti kot sistem v naš delovni vsakdan?

Kopice vprašanj, ki krojijo (taki ali drugačni odgovori nanje) naš dohodek, naše osebne dohodke.

Ali vas zanimajo odgovori na ta vprašanja? Ali bi si želeli izpopolniti znanje ali celo delati na tem področju? Izkušeni operativni delavci, ki imate interes obogatiti sebe in Gradis z delovanjem na tem področju, sporočite vaše želje kadrovsko socialni službi, da bomo skupaj tudi v vašem primeru upoštevali načelo: pravega delavca na pravo delo.

Oglasite se pisмено, po telefonu ali osebno v KSS.

Poslovna uspešnost se je v maju poslabšala

Ob koncu tega meseca bodo delavci po temeljnih organizacijah na svojih zborih seznanjeni z rezultati poslovanja v prvi polovici letošnjega leta. Na teh zborih bodo odločali o začasni razdelitvi doseženega dohodka, hkrati pa kritično ocenili svoje delo.

Predno bodo zbrani in objavljeni vsi podatki za Gradiso, bo pretekel zopet mesec dni, tako da bodo rezultati polletnega poslovanja znani šele sredi avgusta.

Zaradi boljše informiranosti delavcev sestavljamo vsak mesec obračun proizvodnje (celotnega prihodka, dohodka in le grobo delitev dohodka na obveznost in osebne dohodeke.

Rezultati poslovanja, ki so bili objavljeni v prejšnji številki Gradisovega vestnika, so se nanašali na obdobje januar—april 1981 in so bili dobri.

Sedaj so pred nami rezultati poslovanja za pet mesecev letošnjega leta. Odgovor na vprašanje, kakšni so — je težak. Če odgovorimo na nitro glede na uspeh (Dph) je rezultat poslovanja slab, še posebno v nekaterih TOZD. Primerjava z lanskim obdobjem in z načrtovanimi vrednostmi omili prvi slab vtis, in zato je najbolje, da si naše rezultate ogledamo po posameznih najpomembnejših postavkah.

Porast obsega del v maju in realen pad v petmesečju

Do sedaj, to je do 31. 5. 1981, smo ustvarili vrednost proizvodnje za 3115 milijonov din. To je za 1 % več kot lani in smo prvič presegli lansko vrednost proizvodnje. Tudi vrednost lastne proizvodnje je za 2 % nad lansko vrednostjo. Kot kažejo podatki, smo samo v mesecu maju obračunali za 827 milijonov din vrednosti proizvodnje, medtem ko znaša povprečje petih mesecev le 622 milijonov din vrednosti proizvodnje na mesec. Torej smo v maju kar za 33 % nad povprečjem. Obrtniki del imamo v Gradisu še veliko — 706 milijonov din. Kooperanti pa so opravili za 221 milijonov din del. Vrednost naše lastne proizvodnje je 2167 milijonov din. Samo v mesecu maju smo opravili za 522 milijonov din VLP; petmesečno povprečje je 437 milijonov din — torej zopet kar 19 % nad povprečjem.

Skupaj je bilo opravljenih 5255 tisoč učinkovitih ur pri 6.934 zaposlenih delavcih. Zaposleni delavec je opravil v povprečju 152 učinkovitih ur na mesec. Lani je v mesecu dni bilo opravljeno 159 učinkovitih ur na zaposlenega.

Število zaposlenih delavcev se je zmanjšalo za 8 %. Lani nas je bilo 7551, letos nas je za 617 ljudi manj, kar pomeni, da nas je 6934 — brez delavcev v tujini. V mesecu maju smo opravili skupaj kar 1088 tisoč učinkovitih ur. Mesečno povprečje je 1051 tisoč učinkovitih ur. V maju torej za 3,5 % več učinkovitih ur. Produktivnost, izražena z vrednostjo lastne proizvodnje na učinkovito uro je 416 din. Lani je bila 357 din. Nominalno se je produktivnost povečala za 17 %, z upoštevanjem porasta cen za 45 %, se je produktivnost realno zmanjšala za 19 %. V mesecu maju smo po podatkih dosegli produktivnost v višini 480 din. Navedeni podatki kažejo na ugodno izboljšanje produktivnosti, še posebno v mesecu maju. To izboljšanje je posledica: več opravljenih učinkovitih ur in delavcev, ki so se v maju povečali v Gradisu v primerjavi z aprilom za 0,1 %. Največji delež povečanja produktivnosti pa gre na račun povečanja vrednosti lastne proizvodnje. In tu je ključno vprašanje: kateri obračun je realen? Ali aprilski ali majski? In če so podatki za mesec maj resnični, zakaj je bil obračun v aprilu tako nizek? Je to posledica pomanjkljivega dela obračunovalcev del, ali so taki obračuni narejeni na željo posameznih investitorjev ali gre mogoče za izjemno uveljavljanje razlik v vsaki

TOZD posebej. Pravzaprav morajo v TOZD vedeti, zakaj »tako« obračunavajo vrednost proizvodnje.

Celotni prihodek, ki nam tudi pokaže obseg del (upoštevajo se le plačana dela), je bil 2800 milijonov din in je za 1 % nižji kot je bil leta 1980. V povprečju smo na mesec obračunali za 560 milijonov din celotnega prihodka, v maju kar 688 milijonov din, kar je za 23 % nad povprečjem.

Obračunani stroški močno naraščajo — ali v resnici?

Ko od celotnega prihodka odštejemo materialne stroške in predpisano amortizacijo, dobimo doseženi dohodek. Dosežni dohodek je 868 milijonov din. Povečal se je za 3 % in dosega načrtovano vrednost za leto 1981 z 31 %. V primerjavi z letom 1980 je rezultat ugoden. Vidimo, da se je dohodek povečal bolj kot celotni prihodek, kar pomeni, da se je ekonomičnost našega poslovanja izboljšala. Lani je bila 1,42, letos je 1,45. Na prvi pogled, bi vsakdo rekel dobro — samo, v aprilskem obračunu je bila naša ekonomičnost 1,50. Že takrat smo dvomili v pravilnost podatkov in se je vsiljevalo vprašanje, ali so res prikazani vsi stroški. Za boljše razumevanje si oglejmo strukturo celotnega prihodka.

Celotni prihodek je 100 %	I—IV 81	I—V 81	maj 1981
stroški	67	69	76
dohodek	33	31	24
obveznosti	11	11	10
osebni dohodek	15	14	13
ostanek čistega dohodka	7	6	1

Iz zgornje preglednice vidimo izjemen porast stroškov v mesecu maju. In sledi neogibno vprašanje, zakaj tako? Če smo si lahko odgovorili na podobno vprašanje v prejšnjem poglavju, je odgovor že znan. Obveznosti, ki se pokrivajo iz dohodka, so se povečale bolj kot do-

hodek, za 8 %. Njihovo povečanje je bilo enkrat tudi v aprilskem obračunu. Čisti dohodek je torej 560 milijonov din. Razdelimo ga lahko le na osebne dohodeke in ostanek čistega dohodka. Za osebne dohodeke smo v petih mesecih namenili 399 milijonov din ali 14 % od celotnega

prihodka (lani 13 %). Osebni dohodki so se po knjigovodskih podatkih povečali za 8 %. Višina izplačanih osebnih dohodkov se nekoliko razlikuje, saj smo izplačali 430 milijonov din (niso upoštevani OD v neprodanih zalogah).

Ostanek čistega dohodka je 161 milijonov din. V majskem obračunu so tri TOZD prikazale negativen ostanek čistega dohodka (GE Koper, GE Maribor in SPO Ljubljana) in kot vzrok za tak rezultat navajajo veliko neplačanih del.

Osebni dohodki in življenjski stroški

V Gradisu razporejamo osebne dohodeke v skladu z merili sprejetimi z gospodarskim načrtom. Merila za delitev osebnih dohodkov so odvisna od uspeha, to je od D/ph. V skladu s temi določbami smo v Gradisu razporedili za OD 399 milijonov din, to je le nekoliko manj (4 milijone din), kot dovoljujejo naša merila.

Omenili smo že, da se izplačani osebni dohodki nekoliko razlikujejo od razporejenih. V Gradisovih obvestilih je bila objavljena analiza osebnih dohodkov za petmesečno obdobje, ki natančno prikazuje gibanje osebnih dohodkov in prejemkov v posameznih TOZD. To analizo dobe vsi organizatorji dela. Najpomembnejše podatke še enkrat navajamo. Za obdobje januar — maj 1981 so bili osebni dohodki na uro 52,45 din in so se v primerjavi z lanskim letom povečali za 41 %.

Osebni prejemki, ki poleg osebnega dohodka vključujejo še dodatke (terenski dodatek in dodatek za ločeno življenje, znižane dnevnice in prevoz), so 63,53 din na uro, kar je za 26 % več kot lani.

V obdobju enega leta so se življenjski stroški povečali skoraj za 47 %, kar pomeni, da so se nam realni OD na uro zmanjšali za 12 %, prejemki na uro pa za 14 %.

Še nekaj podatkov

Vmesna obračuna med dvema periodičnima obračunoma imata dosti manj podatkov in se mnogih kazalnikov, ki so obvezni, še posebej pri obračunavanju rezultatov poslovanja, ne da izračunati.

Najpomembnejši kazalnik je dohodek na pogojno uro. D/ph je 69,36 din in se je v primerjavi z lanskim letom povečal za 14 %. Osebni dohodek na pogojno uro je 32,05 din (lani 26,86 din) in je za 19 % večji.

Kvalifikacijski količnik se je povečal od 2,028 na 2,118 to je za 4,4 % in že presega planirano vrednost za celo leto 1981, ki je 2,078.

Zora Vehovec

Bo lesne mase letos dovolj?

Pričele so se priprave na III. konferenco zveze sindikatov Slovenije

Odločitev, da bo III. konferenca zveze sindikatov Slovenije obravnavala vprašanje: »Vloga in naloge sindikatov v socialni politiki in zagotavljanju socialne varnosti delavcev« izhaja iz stališča, da je uresničevanje socialne politike na sedanji stopnji razvoja samoupravne socialistične družbe ena izmed pomembnih in aktualnih nalog sindikalnih organizacij.

Še posebej je pomembna okrepjena aktivnost sindikata in vseh delavcev na tem področju v sedanjem obdobju resnih prizadevanj za uveljavljanje samoupravnih družbeno ekonomskih odnosov, za stabilizacijo gospodarstva in za uresničevanje

nje nedavno sprejetih srednjeročnih planov.

Obširno gradivo za III. konferenco zveze sindikatov Slovenije, ki naj bo osnova za pripravo stališč in sklepov III. konference, ponuja tudi priložnost, celo nujno bi bilo, da v sleherni sredini temeljito ocenimo lastne usmeritve in aktivnost na področju socialne politike ter to izkoristimo za povečanje svoje akcijske učinkovitosti.

V Gradisu imamo še priložnost, da nekatere usmeritve, ki jih prinaša gradivo za III. konferenco, že uveljavimo v srednjeročnem planu DO, ki je prav ta čas v postopku usklajevanja.

Povračilo stroškov za delo na terenu

V razpravi je predlog skupne komisije za samoupravni sporazum o skupnih osnovah za povračilo stroškov, ki jih imajo delavci pri opravljanju določenih del in nalog. Ker posamezna določila sporazuma globoko posegajo v delo, oz. standard določenih struktur delavcev, objavljamo odlomke glede terenskega dodatka — povračilo stroškov za delo na terenu.

Povračilo stroškov za delo na terenu, je povračilo povečanih stroškov, ki jih ima delavec v času bivanja in dela na terenu, če dela v kraju izven sedeža temeljne organizacije in svojega stalnega bivališča. Prehrana in prenočišče na terenu morata biti organizirana. Povračilo pripada delavcu za dneve, ki jih prebije na delu na terenu in se določi v znesku na dan.

Udeleženec delavcu povrne stroške za prehrano — na terenu, v višini največ 60 % stroškov organizirane prehrane (zajtrk, kosilo, večerja) in stroške za prenočišče na terenu v višini največ 100 % stroškov organiziranega prenočišča.

Mesečna višina stroškov za prenočišče in prehrano za koledarske dni se ugotavlja na podlagi stroškov temeljne organizacije ali delovne skupnosti, ki za delavce na terenu organizira prehrano in prenočišče ter preračuna na delovni dan.

Udeleženec delavcu, ki dela na terenu, povrne stroške prevoza za občasno potovanje k družini v pavšalnem znesku, vendar največ do višine dejanskega zneska prevoza z javnim prevoznim sredstvom iz kraja, kjer delavec dela na terenu, do kraja, kjer biva njegova družina in nazaj.

To povračilo lahko delavec dobi največ enkrat mesečno.

Če prehrana in prenočišče na terenu nista organizirana, udeleženec povrne delavcu stroške za prenočišče in prehrano v obliki dnevnice, kadar so gradbišča ali delovišča oddaljena praviloma najmanj 12 km od sedeža udeleženca ali bivališča delavca (računa se racionalnejša pot).

Kjer delajo na terenu manjše skupine delavcev, ali kjer ni možno zagotoviti delavcem organizirane nastanitve in prehrane v naselju, morajo udeleženci izplačati delavcem povračilo stroškov za prehrano, ne glede na čas trajanja terenskega dela.

Udeleženec povrne stroške za prehrano praviloma največ do višine polovične dnevnice, izjemoma pa do višine cele dnevnice, po določbah 3. in 4. člena sporazuma.

Udeleženec povrne delavcu stroške za prenočišče, največ do višine, določene v 5. členu sporazuma.

Delavec do povračila stroškov za delo na terenu ni upravičen v primeru odsotnosti z dela na terenu in neupravičenih izostankov.

Delavcu, kateremu je zaradi del in nalog, ki jih opravlja ter zaradi pogojev in načina, po katerem se ta dela in naloge opravljajo, odobrena uporaba osebnega avtomobila za prevoz na delo in z dela na terenu, udeleženec povrne stroške prevoza v obliki kilometrine po določbah 8. člena sporazuma.

Za prevoz na delo in z dela na terenu z javnim prevoznim sredstvom, udeleženec delavcu povrne stroške prevoza v višini cene vozovnice.

Lojze Cepuš

Nekatera poglavja plana, ki zadevajo prav to področje so izvršilni organi pri konferenci že obravnavali in sicer vprašanja: zdravstvenega in socialnega varstva, izgradnja stanovanj in delavskih domov, prehrane in vprašanja rekreacije in športne aktivnosti.

Zavzeli smo se za čim konkretnije in jasno opredeljene cilje, naloge in nosilce le teh ter zahtevali tudi določitev ukrepov za izvajanje plana s področja socialne politike oz. družbenega standarda delavcev. Le na ta način bo namreč mogoče spremljati in usmerjati aktivnost pri realizaciji zastavljenih planskih nalog.

Naj ob tej priložnosti poudarimo le nekaj usmeritev iz gradiva III. konference zveze sindikatov Slovenije in sicer o vprašanjih s katerimi smo se tudi v Gradisu zadnji čas pogosto srečevali.

Invalidnost: spodbujati moramo sistematično in poglobljeno spremljanje in razreševanje vprašanj v zvezi s preprečevanjem invalidnosti, usposabljanjem in zaposlovanjem invalidov. Pri tem moramo ob ugotavljanju invalidnosti upoštevati zlasti preostalo delovno sposobnost delavcev. V večji meri kot doslej moramo prilagajati delovna mesta invalidom in v ta namen spodbujati tudi inovacijsko dejavnost. Ta usmeritev velja tudi za tiste starejše delavce, ki jim upada delovna sposobnost in jih je zato potrebno prerazporediti na opravljanje ustreznih del in nalog.

Prehrana med delom: sindikati moramo odločno nadaljevati akcijo za zagotavljanje organizirane prehrane med delom vsem delavcem. Pri tem se bomo zavzemali za čim bolj sodobne obrate družbene prehrane v organizacijah združenega dela in za reševanje teh vprašanj v povezovanju z gostinstvom. Zavzemamo se za združevanje sredstev za gradnjo sodobnih obratov družbene prehrane, ki bi s prostimi zmogljivostmi pokrivali tudi potrebe občanov po celodnevni prehrani.

Stanovanjska problematika: pri uporabi združenih sredstev pri organizaciji združenega dela, morajo delavci razvijati vzajemnost in solidarnost znotraj organizacij združenega dela pri reševanju stanovanjskih potreb.

Vztrajati moramo, da se v planih organizacij združenega dela zagotavlja temeljna usmeritev na področju stanovanjske gradnje, ki opredeljuje razmerje 60 proti 40 v korist družbene stanovanjske gradnje.

Z uveljavljanjem samoupravnega sporazumevanja in dograjevanja na področju oblikovanja cen stanovanjske gradnje moramo omejevati

vse neracionalnosti, ki dviguje ceno stanovanj in zavlačujejo novo gradnjo, pri projektiranju organizaciji dela.

Pokojninsko zavarovanje: za tifikiranje delovne dobe pri opravih in delih, kjer to terja narava tehnologija dela, se bomo tudi na lje zavzemali le tedaj, ko z drugimi ukrepi ni mogoče preprečiti škodljivih vplivov delovnega procesa zdravje delavcev. Zato morajo organizacije združenega dela, imajo delovna opravila, pri katerih se delovna doba šteje s povečanjem izdelati program za izboljšanje delovnih pogojev in njihovo odpravljanje; skrajševanjem delovne dne, kot tudi s sistematičnim rednim premeščanjem delavcev na manj škodljiva dela.

Produktivna in smotrna izraba delovnega časa: v organizacijah združenega dela moramo odločno spodbuditi tako izkoriščanje in razporitev delovnega časa, ki bosta zagotavljala njegovo racionalno izrabo večjo produktivnost, kot tudi h manjšim delovnim razmerem. Pri tem se bomo sindikati zavzemali za prave oblike delovnega časa in si prizadevali, da se v zimskem času začne delo uro kasneje, kar bo zagotovilo boljše usklajevanje pričetka dela s vekovim bioritmom in večjo delovno storilnost.

Oddih in rekreacija: delavci, delajo pri zdravilju škodljivih in težkih delovnih opravilih, je treba organizirano usmerjati v aktivno preventivni oddih, ki ohranja zdravje delovno sposobnost ter preprečuje delovno invalidnost. V organizacijah združenega dela je zato potrebno pripraviti programe preventivnega zdravstvenega oddiha in aktivnih odmorov med delom.

Prizadevali si bomo za združevanje in posodabljanje počitniških zmogljivosti ter krepitev in nadgradnje ustanavljanje samoupravnih počitniških skupnosti. Ker v tem srednjeročnem obdobju ne bo mogoče graditi večjih počitniških zmogljivosti, bo treba zagotoviti predvse bolj smotrno izrabo obstoječih zmogljivosti in njihovo čim bolj racionalno poslovanje.

V osnovnih organizacijah zveze sindikatov morajo delavci uveljavljati takšne osnove in merila za delovno regresa za letni oddih, ki bodo omogočala letovanje tudi vsem delavcem, ki z lastnimi sredstvi tega ne zmorejo.

Vse to so vprašanja s katerimi pogosto srečujemo v naši vsakdanji praksi. Omenjene usmeritve in stališča in sklepi III. konference zveze sindikatov Slovenije nam bodo v pomoč in oporo pri doslednejšem uveljavljanju naših usmeritev in zahtev. Valter Mast

Zaključek akcije »Tisoč delavcev- sodelavcev« v Mostah

Skromno, vendar slavnostno so v vevškem kulturnem domu udeleženci akcije »Tisoč delavcev — sodelavcev« iz ljubljanskih občin Moste-Polje in Vič-Rudnik, dobili priznanja, oštevilčene zaponke z znakom akcije, ki jo je sprožil Odbor republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije v občinah pa jo je vodila komisija za obveščanje in politično propagando pri občinskem sindikalnem svetu. Novi dopisniki so s svojimi prispevki obogatili glasila in izpopolnili sistem obveščanja znotraj in zunaj delovnih organizacij. Obveščanje delovnih ljudi in občanov sodi med temeljne vrednote naše družbe, saj le obveščeni delavci lahko tvorno sodelujejo pri samoupravnem odločanju v temeljni organizaciji in v širši družbeni skupnosti.

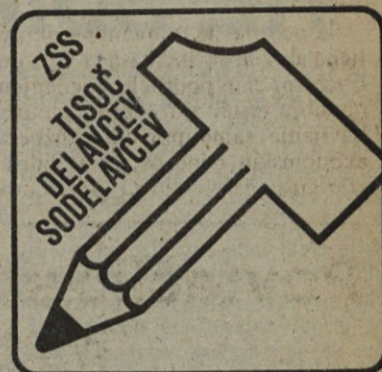
S to akcijo je prišlo do kvalitete preobrazbe obveščanja v združenem delu. Sredstva obveščanja v naši socialistični samoupravni družbi ne smejo biti le spremljevalci dogajanj, temveč tudi usmerjevalci in oblikovalci politike.

V občini Moste-Polje je bila akcija skrbno organizirana in vodena, tako da se je v njo vključilo 205 novih sodelavcev. Za svoje delo je komisija za obveščanje in politično propagando dobila posebno priznanje Odbora republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.

Podelitve so se udeležili tudi delavci Gradisa, saj se je tudi naše uredništvo vključilo v akcijo in uspelo pridobiti 23 novih sodelavcev. Imena le-teh so bila objavljena v Delavski enotnosti pod določenimi številkami, tako da je vsaki dopisnik

dobil zaponko s tisto številko, pod katero je bilo njegovo ime in priimek objavljeno v Delavski enotnosti. To so bili naslednji naši delavci.

- 339. Stjepan Perković
- 340. Rajko Ješovnik
- 341. Zlatko Otomanček
- 342. Jože Sever
- 343. Ludvik Rudolf
- 344. Jani Klančar

- 345. Marko Žontar
- 346. Milenko Nikič
- 347. Alojz Polajnar
- 348. Rašo Jovanović
- 2.230. Gregor Oblak
- 2.231. Edo Kragelj
- 2.232. Ivo Mahajnc
- 2.233. Adela Simon
- 2.234. Ludvik Rizmál
- 2.235. Josip Humek
- 2.236. Janko Štok
- 2.237. Marko Filač
- 2.238. Jože Lorenčič
- 2.239. Kristina Nose
- 2.240. Ludvik Rubesha
- 2.241. Jaka Klančar
- 2.242. Franc Senjur

C. Pavlin

Naši kovinarji že preselili svoj DS na novo lokacijo

Pravijo, da je navada železna srajca. In če želiš spremeniti navade moraš sleči srajco!

Kakor vsi vemo TOZD KO—Ljubljana gradi svojo novo Tovarno gradbene opreme in mehanizacije na Letališki cesti.

Marsikateri delavec, ki že leta in leta, da ne rečem več desetletij hodi na Šmartinsko 32, bo moral zapustiti ta kraj in poti spremeniti smer — na Letališko cesto.

Da pa le ne bi bilo vse tako hudo in mučno, so se odločili že za prve korake.

Delegati delavskega sveta so se domenili, da imajo svojo jubilejno 10. redno sejo na novi lokaciji. In vse nadaljne tudi.

Kakor je bilo opaziti jim je »zrak« tu prijal. Kar dolgo so se zasedeli. Moram vam povedati, da so bili najbolj prisrčni, ko so si ogledovali, kako potekajo dela na hali. Vsak je želel vedeti, kje bo njegova delavnica in če si jim malo bolj pogledal v oči, si opazil, da se je že kar videl na svojem novem delovnem mestu.

No, pa tudi za sosedo so se zanimali. Kar oddahnili so si, ko so videli, da jih bo čuvala vojašnica. Pa tudi čez »Rogovce« se niso pritoževali, saj pravijo, da nikoli ne veš kdaj ti kdo prav pride.

In tako so »kovinarji« zastavili svoje delo po samoupravni poti, z upanjem, da bodo odločitve na teh delavskih svetih prav tako trdne, kakor je teren okoli njih. Korla

Malto so včasih ročno mešali in na ramenih znosili na vse višine

Slovenec želi biti strojnik

Pred izdajo brošure o poklicih v gradbeništvu

Pripravljamo brošuro, ki bo na poljuben, animacijski način pomagala privabljati mladino v poklice gradbene stroke. Uvajanje novih medijev kadrovanja v gradbeništvu, v obliki brošure, zahteva drugačno vsebino, obliko in opremo, kot smo jih bili vajeni doslej. Vsak poklic, bo imel v obliki nevsiljive animacije, še dodatek, ki ilustrira poklic z drugačnega zornega kota, kot ga lahko dobi v šoli. Pa preberimo odstavek iz uvodnega dela naše brošure.

Gradbinci—mladinci, vrnimo se za trenutek 100 let nazaj in zamislimo si kakšno je bilo takrat malo večje gradbišče.

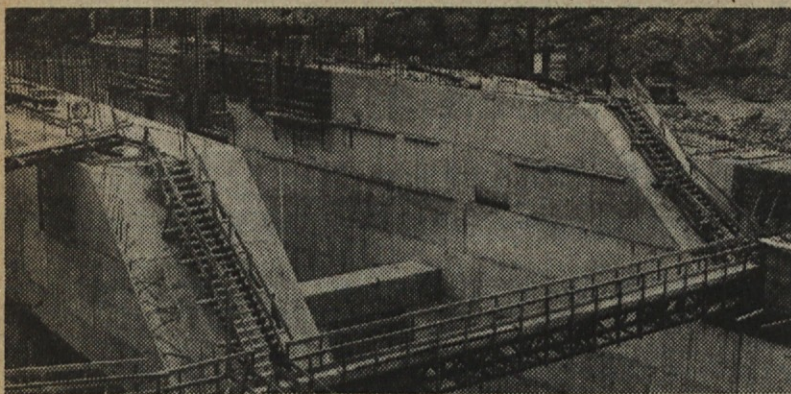
Predstavljajmo si velikansko mravljišče, na katerem so se dobesedno trli ljudje. Na prostor, kjer bi naj stala primerna palača, so s stoterimi konjskimi vpregami navozili iz kamnolomov na kupe kamenja, na stotine kubikov peska in mivke iz rek. Nato je tisoče rok zakopalo v zemlji, da bi pripravilo temelje, v katere so morali navaliti na tone in tone skal in peska. Ko so začeli palačo dvigati, so morali posekati pravi mali gozd, da so lahko iz debel in plovov, (ki so jih tudi ročno žagali) zbili odre, na katerih so stali zidarji, ki so potrebovali ogromne količine (pravtako ročno izdelanih) zidakov. Če pa je kje grozilo, da se zidovje zruši, so vpeli vanj ogromno sponko iz kovanega železa in jo prav s takimi palicami staknili z drugo sponko, vzdano v drugo steno in vse skupaj zataknili.

Vse gradivo so bodisi znosili, ali pa vlekli na višino z navadnimi škripci. Z njimi so dvigali tudi težko tramovje za ostrešje, poslopje pokrili z bobrovci, nato začeli dodelovati notranjost palače. Taka gradnja je običajno trajala več let.

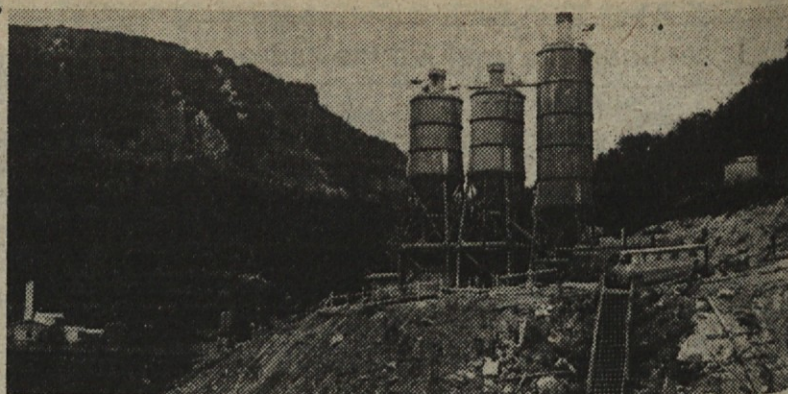
In danes?

Na velikem sodobnem gradbišču zaman iščete konjsko vprego. Zamenjali so jih šoferji, vozniki, buldožeristi, žerjavisti, zidarji, betonarji, dobijo v roke pogosto že izdelane elemente, ki jih nato vgradijo v stavbo. Tudi tesarji — opažerji ne zidajo težkih opažev, temveč si pomagajo z že v naprej izdelanimi opaži. Za dviganje težkih bremen se poslužujejo žerjavov, ki jih na sodobnem gradbišču ne manjka. Sodobno gradbišče daje vtis, da je kar malce prazno, in da se na njem ne more zgoditi kaj večjega. Vendar videz vara. Že drugo jutro lahko ugotovite, da je stavba kar čez noč zrastle za nadstropje. Na takem gradbišču lahko opazite že svoje bodoče delovne tovariše: zidarje, tesarje, betonarje, strojnike, elektrikaarje, šoferje in druge. Seveda je največ zanimanja za stroje, toda vsi poklici v gradbeništvu so lepi in prijetni. Le spoznati in vzljubiti jih moraš.

Lojze Cepuš

Po dodatnem investicijskem programu bodo postavljene tri Kaplanove turbine, vsaka z močjo 20 MW

Na gradbišču HE Solkan je postavljena tudi betonarna SB 500

HE Solkan bo zgrajena z zamudo

Že več kot dve leti gradijo delavci tozda Nizke gradnje iz Maribora na povsem drugem koncu republike, v Solkanu pri Novi Gorici, hidroelektrarno Solkan na Soči. S to manjšo hidroelektrarno, skuša investitor, to so Soške elektrarne omiliti pomanjkanje električne energije, ki se čuti tudi na Primorskem. Po dveh letih je gradnja skoraj ustavljena, predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, saj je slovensko elektrogospodarstvo skoraj ves denar kanaliziralo v Krško, z željo, da bi čimprej začela obratovati tamkajšnja nuklearna elektrarna.

Na gradbišču v Solkanu so ob našem obisku, 23. junija povedali, da so dela že od aprila letos bistveno upočasnjena in da bi jih zaradi prekinitve financiranja, pravzaprav morali popolnoma ustaviti. To težko situacijo je rešil Gradis, tako da je najel kredite, ki jih bo investitor potem vračal. Spodbudno je to, da investitor obljublja, da se bo v drugi polovici leta financiranje uredilo in da se bo potem lahko delalo normalno naprej.

Zaradi omenjenih težav se bo tudi prvotno postavljen rok dograditve, to je konec leta 1982 podaljšal, saj so ob našem obisku ugotavljali že petmesečno zamudo. Prav lahko se zgodi, če se financiranje ne bo uredilo, da bo ta zamuda še večja.

Skladno z upočasnjeno, oziroma skoraj ustavljeno gradnjo se je zmanjšalo tudi število delavcev na gradbišču za 40 % predvidenega

števila, to pomeni, da jih na gradbišču dela nekaj manj kot 50. Vsi stanujejo v našem naselju, kjer se tudi hranijo.

Trenutno se na gradbišču izvajajo le manjša zaščitna dela, ki bi v primeru visokih voda preprečila večjo škodo, saj se vsi še spominjajo lanskega junija, ko je hudourniška Soča v 24 urah tako narasla, da je povzročila precejšnjo škodo in zavrla vsa dela za 14 dni, ker je popolnoma zalila gradbeno jamo. V prvi gradbeni jami se zaključujejo pretočna polja in vmesni stebri do take faze, da bo možna preusmeritev vode preko teh polj in omogočena gradnja turbinskega objekta na levi strani struge.

Ce bi na kratko lahko opisali stanje objekta ob našem obisku, potem lahko zapišemo, da je na desnem bregu Soče jezovni del hidroelektrarne dograjen do kote 70. Do dokončanja tega dela objekta, to je do kote 79 je potrebno vgraditi še 8000 kubičnih metrov betona in zmontirati jezovne mostove. Po montaži le-teh se bodo montirale še zapornice, ki jih izdeluje in montira Metalna iz Maribora. Potem bo potrebno dograditi še pogonske hišice in opraviti manjša obrtniška dela in s tem bo jezovni del objekta na desnem bregu Soče končan.

Nadaljnji potek gradnje bo približno tak, da se bo po preusmeritvi Soče preko pretočnih polj zgradila pomožna pregrada druge gradbene jame. V le-tej se bo zgradila turbin-

ska zgradba, kjer bodo po najnovejšem, dodatnem investicijskem programu montirane tri Kaplanove turbine z močjo vsaka 20 MW. Prvotno sta bili predvideni le dve Kaplanovi turbini, sedaj bo še ena dodatna, tako, da bo končna moč hidroelektrarne večja od prvotno planirane.

Po prvotnem planu dinamike gradnje je bilo predvideno, da bo prva turbina začela poskusno obratovati že jeseni leta 1982, vendar zaradi že prej omenjenih težav tega roka ni več moč držati, niti ujeti ter je zato sedaj negotovo trditi, kdaj bo objekt končan.

Nosilec gradnje hidroelektrarne Solkana je Gradis TOZD Nizke gradnje Maribor, vendar pri gradnji sodelujejo še nekateri večji soizvajalci, kot so na primer: SGP Primorje iz Ajdovščine, ki bo opravilo okoli 20 % gradbenih del, Metalna iz Maribora bo dobavila in montirala zapornice in žerjave, Litostroj iz Ljubljane turbine, Rade Končar iz Zagreba generatorje, Iskra pa avtomatiko.

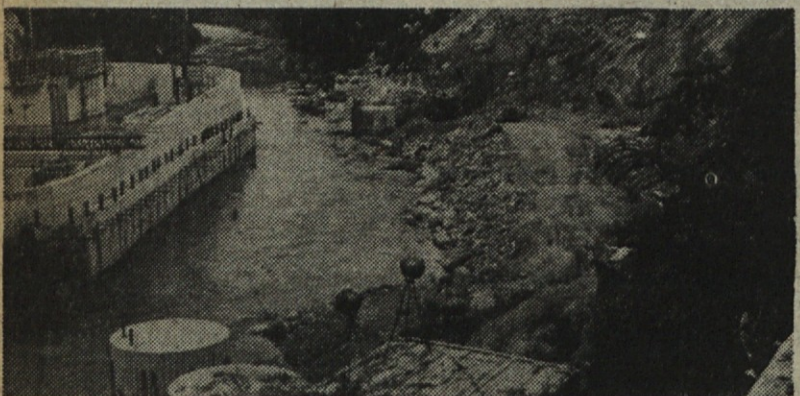
Po investicijskem programu bi objekt stal 800 milijonov dinarjev, vendar bo zaradi podražitev, do konca gradnje stal bistveno več. Dolej je bilo izvršenih gradbenih del na glavnem objektu v vrednosti od okoli 330 milijonov dinarjev.

Izvajalci del v Solkanu so odkrito povedali, da niso zadovoljni, ker se v

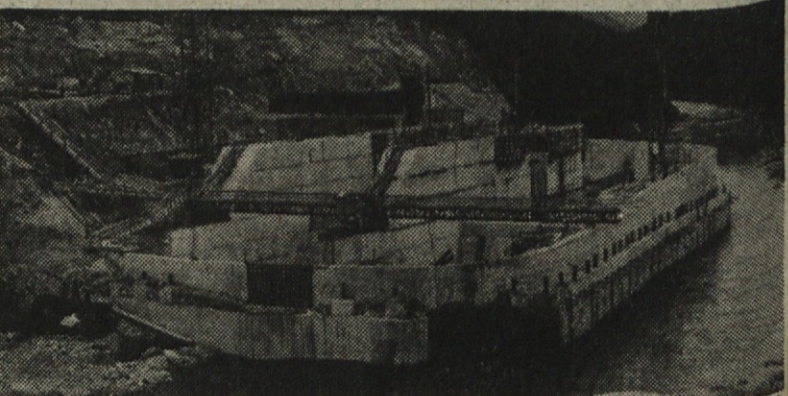
poletnih mesecih ne dela s polno paro. Zamuja se čas, ki je najugodnejši za gradnjo hidroelektrarne, ker je vodostaj nižji in dosti stabilen. Soča je namreč znana kot izrazito hudourniška reka z zelo gibljivim pretokom, ki varira predvsem v odvisnosti od količine padavin, le-teh pa je največ v jesenskem in pomladanskem času, najmanj pa poleti in zato bi prav sedaj lahko največ naredili, žal pa so dela skoraj ustavljena. Investitor obljublja, da se bo financiranje uredilo in ustalilo jeseni, vendar bo treba takrat že računati z muhasto reko, ki včasih v enem dnevu poveča količino vode za 50-krat. Delo je takrat izredno otežkočeno in je potrebno nenehno črpanje vode. Zato se operativci upravičeno bojijo deževnih dni in ni jim vseeno, do kakšne faze bo objekt zgrajen pred pričetkom deževnega obdobja in visokih voda. Poleg povečanega pretoka in količine vode v reki se povečajo tudi podtalne vode, ki prodirajo v zaprto gradbeno jamo in ki jo je potrebno nenehno črpati.

Vsi na gradbišču hidroelektrarne Solkan upajo, da se bodo stvari v čimkrajšem času uredile in da bo lahko delo normalno steklo naprej. Istočasno pa upajo, da se bodo uredili tudi problemi okrog plačila razlik v ceni. V času gradnje se je glavni gradbeni material krepko podražil, zaradi zamrznitve cen, pa za enkrat te razlike niso priznane.

C. Pavlin

Na levi strani struge že stojijo trije vodnjaki. Potrebno jih je narediti še šest in tudi druga polovica gradbene jame bo zaprta

Pogled na desno obalo Soče, kjer so zaključena pretočna polja in vmesni stebri, da bo možna preusmeritev vode in omogočena gradnja na levi obali

Iz seminarja za poslovodne kadre

Delajmo z močgani in ne z žulji

Dr. Matjaž Mulej: napredek je v znanju in sodobni organizaciji dela. Upoštevajmo iniciativo naših sodelavcev. Dopusčajmo in spodbujajmo boj nasprotij, toda cilji morajo biti enotni, dogovorjeni in ne vsiljeni. Razmišljajmo procesno in sodelovalno. Gradis v korak s časom.

Da bi dosegli sprejete in načrtovane cilje, v delovnem okolju, se za-

hteva od vsakega posameznika čim večje napore, znanje, odgovornost, disciplino in hotenje — ustvariti čim več. Doseženi in preseženi načrtovani cilji, pa hkrati pomenijo večji dohodek s katerim zadovoljujemo splošne, skupne in osebne potrebe. Kako preproste misli? Kaj torej zavira naše delo? Smo premalo povezani, preveč razdrobljeni in premalo

učinkoviti? Vsaka kriza, pa naj se pojavi v tej ali oni obliki, kaže na nujnost soodvisnosti gospodarstva, na nujnost dolgoročnega načrtovanja razvoja in nujnost upoštevanja širšega družbenega interesa. Najbrž smo preozki, preveč rutinski, enostranski, opažajo se vplivi podrejenosti. Razvojna hitrost drugih, pa zahteva od nas več lastne ustvarjalnosti, celovitost in vpogled v dogajanja. Ustvarjalnost je danes pogoj za obstoj, brez nje ni pocenitve, konkurenčnosti, ni novih dosežkov. Pri nas se lomijo kopja okoli odgovornosti. Nemogoče je dobro živeti, ter istočasno imeti za osnovo neodgovornost, ozkost posameznikov, odločanje in nerazumevanje za združevanje dela in sredstev. Sodobno življenje ne obstoja v nenehnih didaktičnih procesih. Imamo v rokah platno in škarje, saj lahko preko delegatskega sistema svoje delo v celoti nadziramo.

Kako torej dalje? Najpomembnejša je priprava odločitev. Če bo tu sodelovalo več glav, oziroma bodo sodelovali vsi in tu našli skupen interes, se bo stanje hitro izboljšalo. Vsako delo pa moramo pred tem programirati, to je opredeliti naloge, ki jih bo treba opraviti ter vnaprej sprogramirati način izvedbe oz. izvršitve naloge. Take naloge povedo, kaj moramo opraviti, ko smo si

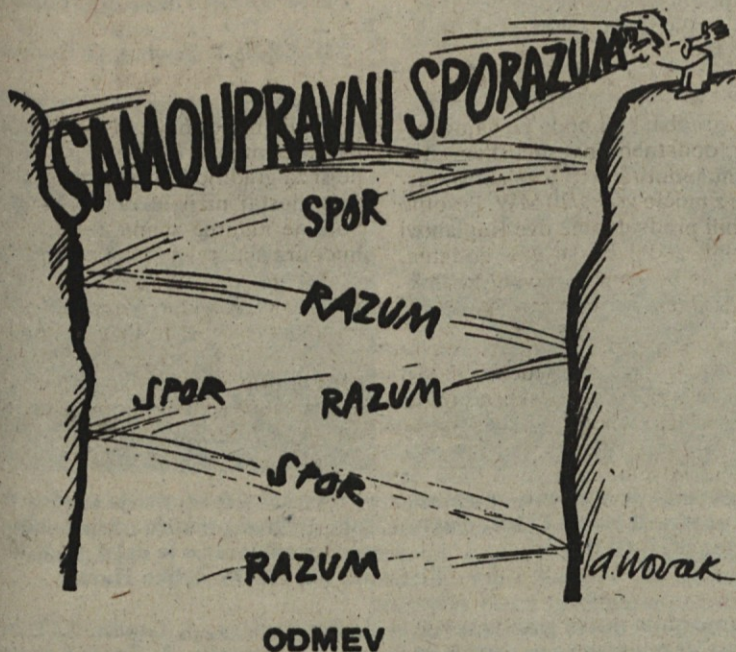
nekaj postavili za cilj.

Da bi ustvarili nekaj novega, ne smemo biti nikoli zadovoljni s starim, ampak moramo stalno iskati kaj novega, boljšega — inovativni in ne konservativni. Pri tem se ne smemo zadovoljiti s starimi metodami, temveč iskati in ustvarjati nove metode. Seveda pa moramo biti medsebojno povezani in soodvisni. Na seminarju je bilo veliko govora o programatiki, brez katere si lastnega organiziranega dela ne moremo zamisljati. Le sistematično zbiranje izkušenj, njihovo razvrščanje v programe postopka in združevanje programov postopkov v programator, bo dalo zaželjene rezultate. Posamezni programi iz programatorja se bodo sproti dopolnjevali z novimi izkušnjami in inovacijskimi zamislimi. Na seminarju smo čuli še vrsto konkretnih nalog, ki jih morajo poslovodni kadri v celoti poznati. V glavnem pa je bila skozi celoten seminar prisotna misel, da je za vse akcije najpomembnejši človek — delavec, njegovo znanje in sposobnosti.

V vsakem primeru pa je potrebno pri našem delu z bolj sodobnimi metodami dela, tehnologijo in organizacijo, zlasti pa z večjim koriščenjem znanja, stopiti korak dalje.

Seminar za poslovodne kadre bomo ponovili 22. in 23. 9. 1981.

Lojze Cepuš

Nova višina prejemkov iz materialnih stroškov

Na svoji zadnji seji so delegati delavskega sveta delovne organizacije ugotovili, da še vedno ne morejo sprejeti Pravilnika o prejemkih iz materialnih stroškov, ki naj bi nadomestil dosedanja pravilnika o terenskem dodatku in o drugih prejemkih iz materialnih stroškov, ker je bolj smotno počakati sprejem samoupravnega sporazuma gradbeništva, ki je trenutno še v razpravi. So ureditve kriterijev in pogojev za povračilo stroškov, ki so jih imeli delavci pri opravljanju določenih del in nalog v družbenem dogovoru, samoupravnem sporazumu gradbeništva in v novem gradisovem pravilniku, upoštevajo se odločbe sedanjih pravilnikov o prejemkih iz materialnih stroškov oz. o terenskem dodatku, s tem, da se zneski popravijo po objavljenih podatkih v Delavski enotnosti.

Tako je od 1. julija letos nova višina prejemkov iz materialnih stroškov naslednja:

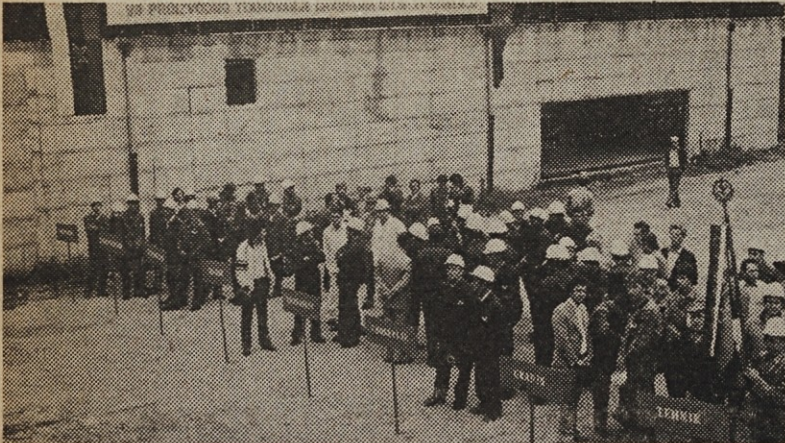
- Dnevnice:**
 - cela dnevica (nad 12 ur) 410,00 din,
 - polovična dnevica (8 — 12 ur) 220,00 din,
 - znižana dnevica (6 — 8 ur) 154,00 din.
- Stroški prenočevanja:**
 - po računu, to je dejanski stroški za hotel do največ B kategorije,
 - za hotele višje kategorije kot je B, se povrnejo stroški v višini 375,00 dinarjev,
 - brez računa 140,00 dinarjev.
- znižana dnevica pripada delavcu za delo na terenu ob neorganizirani prehrani in prenočitvi, po sklepu delavskega sveta tozda oz. delovne skupnosti:**

- za prehrano največ do 246,00 dinarjev na dan,
- za prenočitve pa tako kot je navedeno med stroški za prenočevanje.

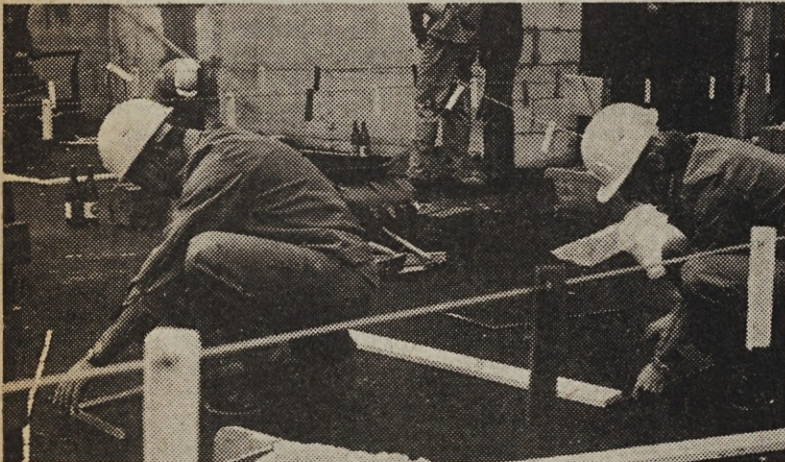
- Višina stroškov za prevoz na delo je ostala enaka.
- Nadomestilo za ločeno življenje:
 - 60 % dejanske cene prehrane v menzi tozda oz. obrata družbene prehrane, po sklepu delavskega sveta tozda oz. delovne skupnosti,
 - stroški stanovanja vkraju dela po ceniku samskega doma, po sklepu delavskega sveta tozda oz. delovne skupnosti.
- Kolometrina:
 - za osebni avtomobil je 5,90 dinarjev za kilometer,
 - za motorno kolo je 1,77 dinarjev za kilometer,
 - za moped je 1,30 dinarjev za kilometer,
 - za dvokolo 0,80 dinarjev za kilometer.
- Terenski dodatek pripada delavcu za delo na terenu ob organizirani prehrani in prenočitvi, po sklepu delavskega sveta tozda oz. delovne skupnosti:

- za prehrano največ do 205,00 dinarjev na dan,
- za prenočitve pa največ do 140,00 dinarjev na dan.
- Izdatki za prehrano bodo do sprejetja pravilnika o prejemkih iz materialnih stroškov šli v breme le-teh, ne pa iz sklada skupne porabe kot je to bilo do sedaj. To predvsem velja za delavce v temeljnih organizacijah, to je v materialni proizvodnji. Stroški za prehrano znašajo po sklepu delavskega sveta tozda oz. delovne skupnosti največ do 876,70 dinarjev na mesec. Obračun po teh kriterijih velja od 1. januarja 1981.
- Ob razpravi o višini dnevnice za službena potovanja se je oblikovalo mnenje, da bi za službena potovanja, ki trajajo le en dan, več kot 12 ur in ni prenočevanja, bilo treba določiti poseben znesek dnevnice. Delavski svet je menil, da naj bi to bilo 287,00 dinarjev, vendar naj o tem razpravljajo delavski sveti tozda in delovnih skupnosti, ter sporočijo svoja mnenja delavskemu svetu delovne organizacije do 16. julija 1981.

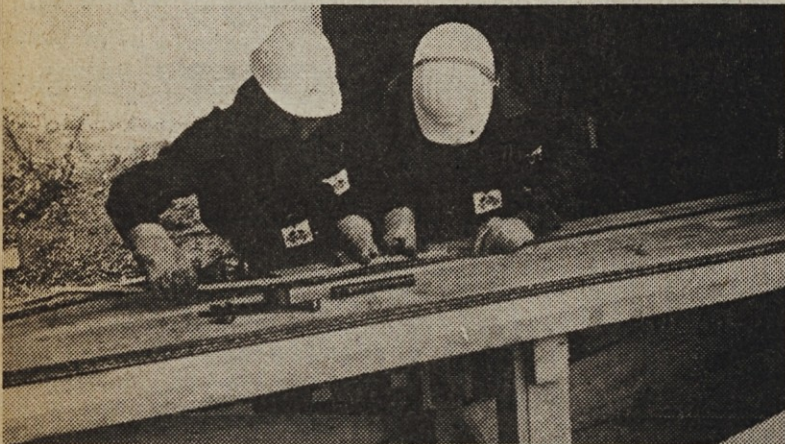
C. Pavlin

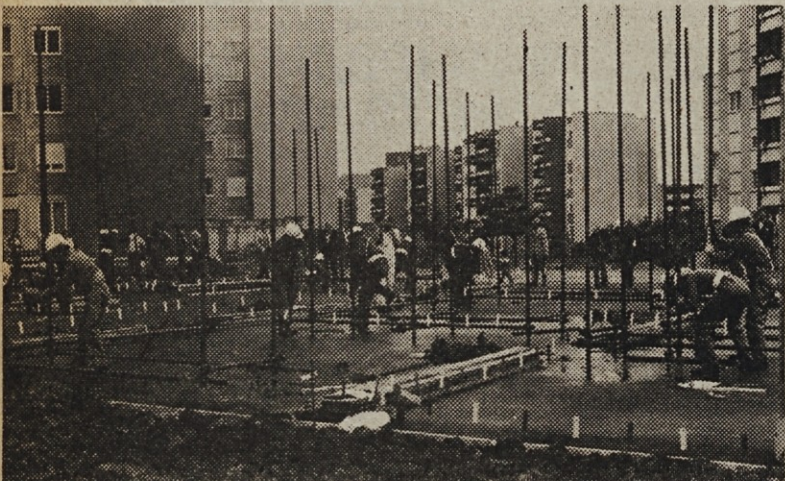
Letos je v Novi Gorici nastopilo le 12 delovnih organizacij, kar je najmanj v zadnjih letih

Zidarja Ivan Bistranič in Franjo Bratovščak sta bila najboljša od naših, saj sta zasedla 4. mesto

van Simič in Mustafa Šestan sta med železokrivci zasedla 7. mesto

Naši odrarji kakor tudi tesarji so bili zadnji, kar ni posebna čast za Gradis

VII. proizvodno tekmovanje gradbenih delavcev Slove

Dan gradbincev v Novi Gorici

Tudi letošnje praznovanje dneva gradbincev, ki je bilo 6. junija v Novi Gorici nas je spomnilo na tisti 3. junij pred 45. leti, ko so se gradbeni delavci pod vodstvom Komunistične partije vključili v splošno stavkovno gibanje slovenskega delavstva. Ta stavka je bila temeljni mejnik pri nadaljnjem boju za uresničitev pravic in zastavljenih ciljev gradbenih delavcev.

Vse navzoče je v imenu organizatorja pozdravil Miran Pahor, glavni direktor SGP Gorica

Praznovanje dneva gradbincev je že vrsto let povezano s proizvodnim tekmovanjem zidarjev, železokrivcev, odrarjev in tesarjev. Pred pričetkom tekmovanj je v imenu organizatorja letošnjega praznovanja SGP »Gorica« spregovoril njen direktor, tovariš **Miran Pahor** in med drugim dejal, da »postaja proizvodno tekmovanje, na katerem se zberejo najboljši izmed tisočih slovenskih gradbenikov, vse bolj priljubljeno in pomaga postavljati vlogo praktičnega strokovnega dela na pravo mesto. Strokovnost bo naredila proizvodno delo bolj cenjeno, le-ta povezuje miselni proces in teorijo s praktično izvedbo. Vse kar se našteje in načrtuje mora biti s kar največjo spretnostjo in ob najmanjših stroških pretvorjeno v proizvod, sicer ostane le na papirju in v tem spoznanju dobi strokovna proizvodnost dela še večjo pomembnost«.

V imenu Republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije je vse pozdravil predsednik **Željko Humar** in dejal, da »prispevajo proizvodna tekmovanja gradbincev k razvoju družbeno ekonomskih odnosov, k uspehu novih strokovnih znanj delavcev ter povezoivanju teorije in prakse. Takšna tekmovanja predstavljajo pregled praktične usposobljenosti gradbincev za opravljanje vsakodnevnih zahtevnih nalog, predstavljajo pa tudi manifestacijo širšega družbenega pomena, saj pomembno opozarjajo

na mesto in položaj gradbinca v združenem delu in družbi«.

Po dveurnem delu je opravljene naloge ocenjevala strokovna žirija. Ni imela lahko dela, saj je večina nastopajočih nalogo dobro opravila in so o razvrstitvi odločale podrobnosti, milimetri in minute.

Bili so doseženi naslednji rezultati:

ZIDARJI: 1. Stavbar, 2. Gorica,

»Proizvodna tekmovanja predstavljajo pregled praktične usposobljenosti gradbincev,« je dejal predsednik RO SGDS Željko Humar

3. Konstruktor, 4. Gradis, 5. Tehnik, 6. Grosuplje, 7. Gradbincec, 8. SCT, 9. Obnova, 10. Stavbenik, 11. Primorje, 12. Ingrad

ŽELEZOKRIVCI: 1. Konstruktor, 2. Stavbar, 3. Grosuplje, 4. Gorica, 5. Stavbenik, 6. Tehnik, 7. Gradis, 8. SCT, 9. Gradbincec, 10. Ingrad, 11. Primorje

ODRARJI: 1. Primorje, 2. Stav-

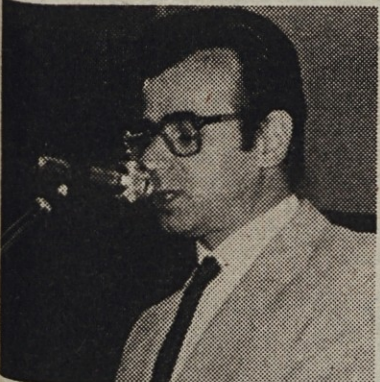

Zaključne slovesnosti so se v centralni SGP Gorica med številnimi gosti udeležili tudi: Dušan Šinigoj, podpredsednik IS Skupščine SR Slovenije, Jovo Nikinovič, predsednik zveznega odbora SFRJ v Trstu

bar, 3. Konstruktor, 4. Gorica, 5. Stavbenik, 6. Gradbincec, 7. Grosuplje, 8. SCT, 9. Obnova, 10. Gradis

TESARJI: 1. Tehnik, 2. Grosuplje, 3. Primorje, 4. Gorica, 5. Obnova, 6. Konstruktor, 7. Stavbar, 8. Stavbenik, 9. Ingrad, 10. Gradbincec, 11. SCT, 12. Gradis

V skupni razvrstitvi VII. proizvodnega tekmovanja gradbenih

Slavnostni govornik je bil Miran Potrč, član predsedstva Zveze sindikatov Jugoslavije

delavcev Slovenije so se nastopajoče ekipe takole uvrstile:

KONČNI REZULTATI

	točke
1. Stavbar, Maribor	47
2. Konstruktor, Maribor	44
3. Gorica, Nova Gorica	40
4. Grosuplje, Grosuplje	37
5. Primorje, Ajdovščina	30

in SGP Gorica med številnimi gosti udeležili tudi: Dušan Šinigoj, podpredsednik IS Skupščine SR Slovenije, Jovo Nikinovič, predsednik zveznega odbora SFRJ v Trstu

6. Tehnik, Škofja Loka	30
7. Stavbenik, Koper	24
8. Gradbincec, Kranj	20
9. Gradis, Ljubljana	19
10. SCT, Ljubljana	17
11. Obnova, Ljubljana	16
12. Ingrad, Celje	8

Letos so v Novi Gorici nastopile ekipe iz 12 delovnih organizacij, kar je 5 manj kot lansko leto. To kaže na vse manjše zanimanje za tovrstno tekmovanje, čeprav bi moralo biti obratno.

Od leta 1978, ko smo zmagali v Izoli, naša ekipa ni dosegla nobenega vidnejšega rezultata. Vedno se je uvrščala v spodnjo polovico razpredelnice. Tako je bilo tudi letos. Zakaj je temu tako?

Istočasno s praznovanjem dneva gradbincev je novogoriško gradbeno podjetje SGP »Gorica« praznovalo 30 let obstoja. Ob tej priložnosti na skupni slavnostni seji republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije in delavskega sveta SGP Gorica podelili plakete posebej zaslužnim posameznikom in sindikalnim organizacijam tozdov v delovni organizaciji. Obenem so podelili tudi letošnja Kavčičeva priznanja tistim gradbenim podjetjem, ki že vrsto let preko svojih centrov za izobraževanje uspešno vzgajajo in usposabljaajo dobre delavce samoupravljalce-gradbince. Kavčičevo nagrado je letos dobil tudi Gradis.

Te slovesnosti so se med drugim udeležili tudi: **Dušan Šinigoj**, predsednik IS skupščine SR Slovenije, **Jovo Nikinovič**, predsednik zveznega odbora sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije in **Štefan Cigoj**, generalni konzul SFRJ v Trstu.

Ob koncu praznovanja dneva gradbincev je bil slavnostni govornik **Miran Potrč**, član predsedstva Zveze sindikatov Jugoslavije. V svojem govoru je poudaril, da se v našem razvoju občasno pojavljajo težave, ki jih prinaša hiter ekonomski razvoj, pa tudi ekonomske in politične razmere v svetu. »Vendar, moramo se zavedati tega, da je pravi razlog za naše težave v naši lastni slabosti. To si moramo povedati odkrito in jasno. Še vedno je mnogo odtujenega odločanja v imenu delavcev, v odtujenosti dohodka od delavcev je treba iskati vzroke sedanjih slabosti. Zato tudi prihaja do podvajanja zmogljivosti našega gradbeništva, pretiranih naložb in slabe usklajenosti v proizvodnji. Še vedno pa se pojavljajo tudi težnje, da se slabo delo in nizka proizvodnja skušata reševati z dviganjem cen«. Tovariš Potrč je opozoril tudi na naloge gradbincev v skupnih stabilizacijskih prizadevanjih.

Cveto Pavlin

Med letošnjimi dobitniki Kavčičevih priznanj je tudi Gradis. Priznanje je prevzel direktor KSS Lojze Cepuš

Tudi letos so bili najboljši predstavniki Stavbarja iz Maribora

Sodniki so imeli po tekmovanju veliko dela

Ferid Sejdič, vodja naše ekipe je prevzel priznanje za doseženo 9. mesto v skupni uvrstitvi

Kulturni dom v Mostah

Španski borci so dobili svoj spomenik

Letošnja osrednja ljubljanska proslava ob dnevu borca je bila v novozgrajenem Kulturnem domu Španski borci v Mostah. Na proslavi 4. julija je bil slavnostni govornik Stane Dolanc. Kulturni dom Španski borci pomeni velik korak v razvoju kulturnega, družbenopolitičnega in družbenega življenja vzhodnega dela Ljubljane in mesta kot celote. Z njegovo izgradnjo je uresničena stara želja, da v moščanski občini s skupnimi močmi postavijo objekt, ki bo še bolj spodbujal in omogočal še hitrejšo rast ustvarjalnosti in poudarjalnosti pri že tradicionalno bogato razviti ljubiteljski dejavnosti, saj v Mostah imajo 10 pev-

skih zborov, likovno sekcijo samorastnikov, sekcijo akademskih likovnih ustvarjalcev, 10 gledaliških skupin, lutkovno skupino, papirniški pihalni orkester in harmonikarski orkester.

Dom je zgrajen iz združenih sredstev, saj moščanske delovne organizacije združujejo 0,4 % čistega dohodka ugotovljenega po zaključnem računu za preteklo leto v samoupravno interesno skupnost za družbeni standard. Prva lopata je bila zasajena 20. decembra 1979 leta. Temeljni kamen je položil Stane Bobnar, eden od treh še živčih španskih borcev iz moščanske občine. Takrat je tovariš Bobnar dal idejo, da bi

dom poimenovali po španskih borcih in da bi bil njihov spomenik. Ideja je bila sprejeta in dom je zgrajen kot domicilni objekt španskih borcev Jugoslavije v katerem bo prostor za spominsko gradivo o naših borcih v španski državljanski vojni. Na pročelju kulturnega doma bo postavljeno še obeležje, ki bo spominjalo in hkrati opozarjalo na še živečo fašistično nevarnost.

Kulturni dom Španski borci je zgrajen v treh nadstropjih in ima 1.840 kvadratnih metrov uporabne površine. Gradnja je stala okoli 90 milijonov dinarjev. Dom je funkcionalno razdeljen na tri dele.

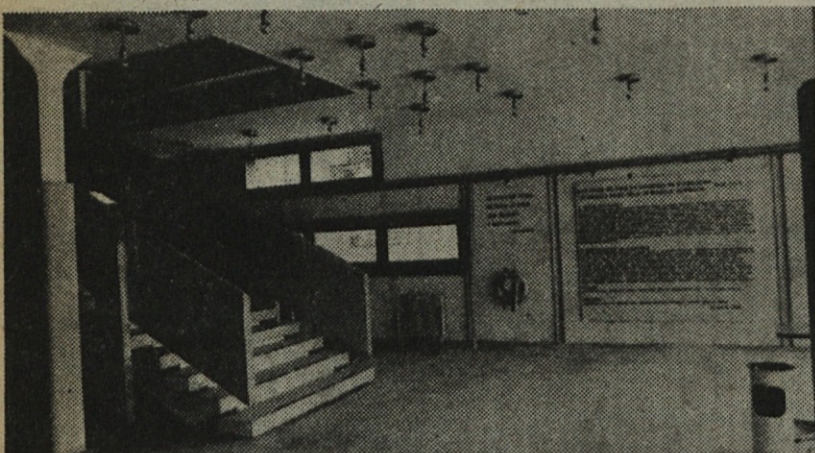
V pritličju je dvorana s 368 sedeži

v parterju in na balkonu. Name njena je raznim nastopom in prireditvam, večjim sestankom, zasedanjem in manifestacijam. Skozi glavni vhod se pride v vežo v kateri je obeležje padlim in umrlim v drugi svetovni vojni iz KS Moste, Sela in Novi Vodmat.

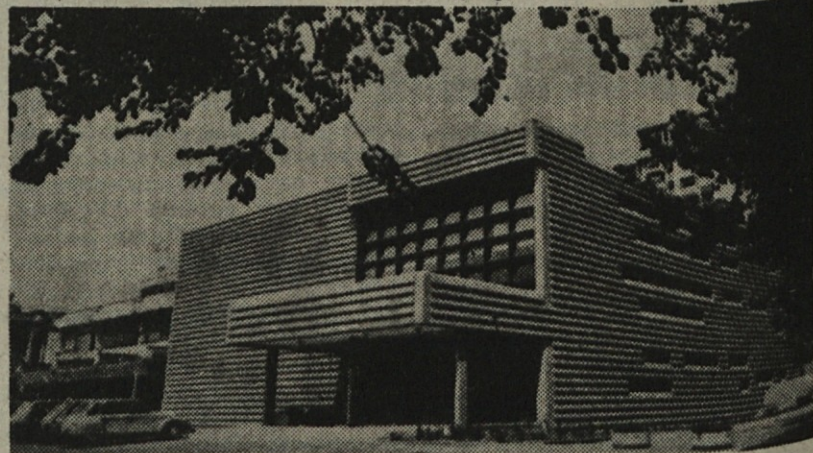
Foyer v mednadstropju je predviden za gibanje obiskovalcev med odmori; poleg je bife, ki bo odprt prireditvah, še naprej pa je kadičnica. V mednadstropju je tudi likovni salon površine 64 kvadratnih metrov. Največ prostora v domu je namenjeno splošnoizobraževalni knjižnici Jožeta Mazovca, ki ima oddelek za izposojanje knjig na dom, pionirski oddelek z bralnico in koticom za cicibane, glasbeno sobo, prireditveno sobo in sobo za intenzivni študij s 4 sedeži.

V kleti je tudi manjša dvorana za seje pregrajena z vrati na harmoniko, ki omogoča delo dveh skupin hkrati. Tukaj je tudi 8 manjših sob namenjenih za potrebe krajevne skupnosti, društev, družbenopolitičnih in družbenih organizacij. Pod odrom je večji prostor za priprave nastopajočih in zaklonišče za 200 oseb.

Cveto Pavlin

V avli doma je postavljeno obeležje padlim in umrlim v drugi svetovni vojni

Kulturni dom Španski borci stoji v središču Most

Podprimo akcijo za benificirano delovno dobo

Pozdravljam pobudo sindikalne konference Gradisa, da se tudi v naši delovni organizaciji prične akcija za benificirano delovno dobo. Kljub temu, da se je akcija začela z veliko zamudo, vendar bo dobrodošla tudi sedaj. Pospešeno bo treba delati na tem področju, da bomo imeli čimprej vse pripravljeno kar je potrebno, ko bo gradivo v razpravi.

Lahko trdimo, da je prišla pobuda zares z veliko zamudo. Poklici, ki so predvideni za bonifikacijo so upravičeni do tega. Gradbeni poklici so dokaj težki, kar nam potrjuje kadrovanje v zadnjih letih. Vse težje je pridobiti mlade za gradbene poklice. Ne samo, da je fizično težak, ampak je tudi vpliv drugih okoliščin kot so: vremenske nepravilnosti, delo v podaljšanem delovnem času, vprašanje prehrane, nastanitve in še bi lahko naštevali. Redki so gradbeni poklici, kjer bi si delavci zaslužili oziroma dočakali redno upokojeve. Že mnogo prej opešajo, zbolijo ali pa imajo zdravstvene hibe, da ne morejo več opravljati svojega

osnovnega poklica. V tem primeru nastopajo dvojne težave; enkrat zdravstvene drugič gmotne, ker mora na lažje delo oziroma na manj vrednoten delokrog.

Pri vsem tem, v kolikor se bo uzakonila bonificirana doba za nekatere gradbene poklice, pa bo prizadeta povojna generacija, kateri ni bila priznana nobena stvar, čeprav je delala pod izredno težkimi pogoji. Takrat ni bilo tehničnih in zaščitnih sredstev, urejenih bivališč, dobre zadostne prehrane, kar je stopnjevalo izčrpanost in obolenja. Tudi na področju medicine in zdravstva se je orala ledina. Posledice vsega tega so še danes številni delavci, ki bolehalo ali so drugačni delovni invalidi, ter so se morali predčasno invalidsko upokočiti. Nekaj takega naj ne bi doletelo naslednje generacije gradbenih delavcev, zato naj se pospešeno dela za uresničitev predloga, ki je sicer že dokaj star.

Znano je, da bonificirana doba povzroči večje dajatve. Nekaj je tudi na tem, da je dokaj neugoden čas, ko so sredstva pičila in bo odločitev samoupravljalcev težka. Z globinsko in daljnosežno presojo naših delavcev smo prepričani, da se bodo odločili v prid bonificirane dobe.

Sredstva, ki bodo izločena za bonifikacijo, bodo dobro naložena. Če bi primerjali stroške, ki bi jih morali dati za benificirano delovno dobo ali za večje število bolnikov, smo prepričani, da bi bili izdatki za bonifikacijo mnogo manjši. Presoja in odločitev torej ne bo težka, saj se zavedamo, da to dajemo svojemu sodelavcu.

Ludvik Šnajder

Jo, kam bi dal?

Problematika težkih podpornih sistemov in painer nosilcev, je bila že večkrat obravnavana na seji delavskega sveta TOZD kot tudi na sejah delavskega sveta delovne organizacije. Izvoljenih je bilo že več komisij z nalogo, da ta na videz pereč problem spravijo z dnevnega reda. Mnenj, predlogov in protipredlogov je bilo veliko, rešitve pa ni.

Začelo se je 27. decembra 1979, ko je delavski svet delovne organizacije sprejel sklep, da se težki podporni odri in painer nosilci prenesejo v GIP GRADIS — TOZD SPO. Pri izvajanju sklepa so nastale težave pri prenosu oz. prevzemu tega materiala v SPO. Ponovno je stekla razprava po TOZD Gradisa. Komisija je dala nov predlog, da se ugotovljene zaloge težkih podpornih odrov da na zalogo v centralno skladišče in se vključijo v vrednost združenih sredstev za skupne nabave materiala, skladno s samoupravnim sporazumom o kupnih nabavah. Delavski svet je na seji dne 26. 11. 1980 ta predlog sprejel in ga dal ponovno v razpravo v TOZD. 25. 12. 1980 je bil sprejet sklep, da se zaloge težkih podpornih sistemov in painer nosilcev začasno prenesejo na zalogo v centralno skladišče. Po dveh mesecih ponovne razprave po TOZD, se je 12. TOZD strinjalo, da se zaloge težkih painer nosilcev prenesejo v centralno skladišče, dočim so štiri TOZD predlagale realizacijo sklepa iz leta 1979. Dne 5. 3. 1981 je bil delavskemu svetu DO, podan nov predlog, ki pa ni bil sprejet, temveč je zadalžil strokovno službo, da uskladi različna stališča med TOZD. Problematika težkih podpornih sistemov, je bila ponovno obravnavana na seji DS dne 23. 4. 1981 ter sprejet sklep, da se čimprej reši vprašanje prenosa težkih podpornih sistemov. Čas je tekel, dalje do prihodnje seje DS. Strokovni službi še vedno ni uspelo uskladi različnih stališč TOZD. Zato je delavski svet DO, na seji dne 16. 7. 1981 predlagal spremembo samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za skupne nabave TOZD, oz. da začne postopek za sprejem samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za nabavo težkih podpornih sistemov. Za pripravo samoupravnega sporazuma je bila imenovana komisija v sestavi:

- Dušan Divjak, TOZD Ljubljana
- Vinko Damjan, TOZD Ljubljana-okolica
- Ivan Ciringer, TOZD GE Nizke Gradnje
- Ivan Božič, DSSS

Komisija naj opravi uskladištev pripomb oz. pripravi predlog za sprejem samoupravnega sporazuma.

Prepričani smo, da se bo celotna zadeva končno premaknila iz mrzlega tira: »Jo, kam bi dal?«

Lojze Cepuš

1500 m² novih šolskih površin

Pred 17-timi leti je bila dograjena Tezmem v Mariboru osnovna šola, ki so jo poimenovali po Slavi Klavori. Tedaj nihče ni pričakoval, bodo novi prostori že kmalu prepolni. Zato so s sredstvi samopriprave pričeli z gradnjo prizidka. Celo je izvajal Gradis TOZD GE Maribor. K že obstoječim dvajsetim učilnicam so dodali še deset novih učilnic, večnamenski prostor, telovadnico, adaptirali kuhinjo, sedaj pa gradijo še zaklonišče. Tako je osnovna šola bogatejša za koli 1500 m² novih koristnih površin.

Vsa dela, z opremo vred so veljala koli 50 milijonov dinarjev. V vodnem govoru na proslavi je ravnateljica šole orisala težave s katerimi so se srečevali vsa ta leta, ter pohvalila gradisove delavce in vodstvo gradbišča za vestno opravljeno delo in razumevanje med samoupravnimi in razumevanje med samoupravnimi. Marsikdaj bi morali celo

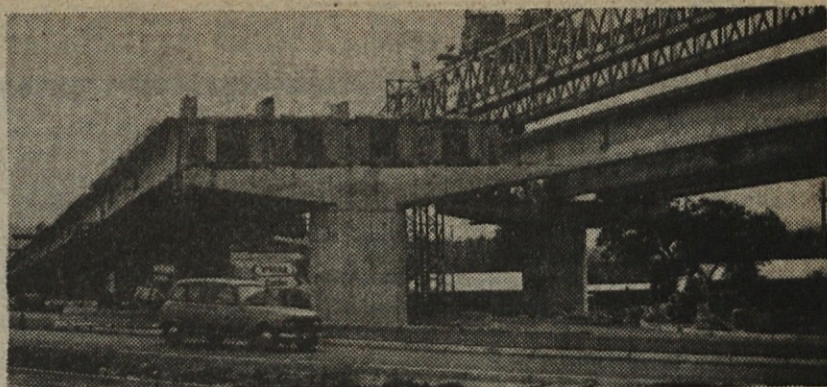
prekiniti pouk, če ne bi naši delavci temu primerno koordinirali delo.

Na proslavi, ki so jo pripravili člani pionirskega kulturno umetniškega društva Slava Klavora pod režiserskim vodstvom Petra Trnovška, so izvedli — recital o Slavi Klavori. To je bil enkratni kulturni program vreden ogleda.

Tako bo že letos 550 učencev

Kulturni program ob otvoritvi šole

Posnetek nadvoza Dolgi most v začetku julija. Dograjen bo skupaj z zahodno ljubljansko obvoznico septembra letos

Gradimo najdaljši nadvoz na ljubljanski zahodni obvoznici

Dela na gradbišču zahodne ljubljanske obvoznice, ki bo potekala od Celovške ceste do Dolgega mostu in bo tako preusmerila prometne tokove iz Gorenjske proti naši obali, so v polnem teku. Glavni izvajalec del Slovenija ceste — Tehnika intenzivno dela na bodočem cestišču in manjših nadvozi. Nič manj živo ni tudi na gradbišču največjega nadvoza na tej obvoznici, ki ga gradijo naši delavci Nizkih gradenj iz Maribora.

Gradnja zahodne ljubljanske obvoznice bo končana v dogovorjenem roku, to je 15. septembra letos. Zato vsi hitijo, pa tudi naši delavci, saj so 1. julija imeli za zmontirati samo še nosilce nad enim poljem, to je nad Tržaško cesto.

Ta največji viadukt na zahodni obvoznici bo premostil železniško progo Ljubljana-Postojna, rekonstruirano Tržaško cesto in Mali Graben. Gradnja objekta je pogojena z nenosilnim barjanskim tere-

nom, težkimi prometnimi pogoji in številnimi premostitvami (železnica, cesta, potok itd.). Nadvoz je globoko temeljen, saj so nosilni sloji v globini okoli 30 metrov.

Nadvoz pri Dolgem mostu je predviden za dvosmeren promet, zato je razdeljen v dva ločena viadukta, med katerima je 4-metrski vmesni pas, ki bo prekrit z armirno betonskimi ploščami. Viadukt A je dolg 344 metrov in viadukt B 320 metrov. Vozišče na vsakem viaduktu je široko 11,70 metrov, pločniki za pešce pa 1,90 metrov. Skupna širina nadvoza pri Dolgem mostu bo 31,20 metrov.

Vsak viadukt stoji na 8 stebrih in se opira na dva krajna opornika. Za vseh 16 stebrov je bilo potrebno narediti 68 pilotov. Pilotiranje je izvajal Geološki zavod iz Ljubljane. Najgloblji piloti segajo 34 metrov v globino. Razpon med stebri znaša 35 in 40 metrov.

C. Pavlin

imelo dosti boljše pogoje za učenje kot v preteklih letih. Gradisovi delavci pa so dokazali, da znajo premagati še tako zahtevno delo in kar je najvažnejše v roku predati objekt.

Franjo Štromajer

Otroci so bili veseli novih prostorov

Mala istorija rada mladih na kulturnom području

Već punih osam godina radim aktivno na kulturnom području u našem preduzeću.

Kao učenik sam predsednik komisije za kulturu, a posle sam u svojoj OOUR, s tim da sam i dalje vodio skupinu iz doma učenika — Kvedrova 19. Tako sam povezivao rad ovih omladinaca i uvek smo nastupali zajedno na svim manifestacijama, a posle i sa učenicima iz doma »Oton Župančič«. Ako se osvrnemo nazad i podsjetim se na pređeni rad, mogu biti zadovoljan, a posebno zato što sam imao veliku fluktuaciju svake godine, a i između nastupa sam imano nove članove. Neki su odlazili iz preduzeća, neki u armiju, a neki na teren iz Ljubljane.

Ali te probleme smo uvek pravovremeno rešili i svaki obećani zadatak smo izvršili — kojim već ni broja neznam. Napomenuću samo na kratko, da smo od 1974. godine redovno pripremili i izveli kulturno-zabavne programe u svakoj godini za svaki veći praznik: Novu godinu, Prešernov dan, Dan žena, Praznik rada i dan OF, Dan mladosti, dan mrtvih i rođen dan republike.

To su bile manifestacije obvezne u domu, zatim smo u OOUR GE Ljubljana svake godine pripremili i izveli program za praznik rada i za rođen dan republike.

U OOUR Ljubljana okolica smo nastupili tri puta, u OOUR GE Koper jednom i u GE Maribor za radnike na ljubljanskom području — povodom 35-godišnjice Gradisa.

Svaku put nas je publika sa zadovoljstvom — ne samo zato što smo se trudili, da što bolje izvedemo svaku manifestaciju — nego vjerovatno i zato, što smo »naši« — što smo članovi našeg kolektiva — jer raditi normalno i još skoro svaki dan provesti po dva sata na probama, a pred izvođenje i po više sati nije lako. Tako da imamo vrlo malo slobodnog vremena, ali smo se držali reči i svi skup smo bili zadovoljni — kada smo zapisali novi uspjeh. Svaki novi član naše skupine — koja je — dram-

ska, recitatorska, muzička i likovna — jer za kompletno izvođenje svakog programa smo bili zaduženi za sve, svaki je bio zadovoljan i brzo se je uklopio u rad, a pri odlasku je svaki odneo dragocjeno znanje, koje im je dobro došlo u armiji, o i u budućem životnom radu. Mnogi su se obraćali i tražili material i savjete za rad na kulturnom području u armiji.

Kako vidimo je rad na kulturnom području, dragocjen i da se nemože i nesme zanemariti u normalnom životu, kao što sam već pisao. Material i ostale potrebe smo u glavnom pripremili sami — dopunjavali i usklađivali prema prilikama, dosta sam i sam napisao za potrebe izvođenja.

Nije bilo davno kada smo u Celju — »Kviz znanja« zaključili sa kulturnim programom — koji je samo jedan deo našeg bogatog repertoara. Tada smo bili Gradis u malom — jer pored gledaoca iz OOUR smo u našoj skupini imali učenike iz doma Kvedrova 19 i iz doma Oton Župančič, koji su takođe iz raznih OOUR. Samo još uvijek nemožemo biti zadovoljni — jer nas mora biti više, a naša komisija za kulturu u okviru sindikata Gradis se trudi, da postigne željeni cilj — a prvi koraci su već napravljeni. Ostaje samo OOUR, da svoje OO ZSM i OOS malo podstaknu i pomognu, da to će se dvostruko vratiti nazad — jer osviješćenost je osnova za uspješan rad. Pošto spada pisanje literarnom području, u literarno kulturnom bih napomenuo, da smo i tu napravili korak.

Pošto sam bio jedini na I. kulturnom susretu građevinskih radnika Slovenije iz Gradisa kao pjesnik amater — sam po susretu pozvao saradnji sve one koji pišu nešto za sebe ili su već objavljivali i tako sam na II. susretu u Ajdovščini imao samo jednog više, a to je Jovanović Milan iz Lj.-okolice. Posle toga sam pokušao još jednom, da proširim krug, što mi je i uspelo zajedno sa drugom Patjak Andrijem pomoći nadarenim

učenicima, a zatim su se javili iz Maribora i KO Ljubljana, tako da nas je na III. susretu, kao što ste čitali bilo već devet pjesnika i dva fotografa.

Smatram, da nas je sigurno više in nadam se, da će se javiti što pre jer IV. susret će biti u maju 1982 v Ljubljani, a organizator je »SCT«.

Do sada nismo nastupili u zaključnom programu, a sada pozivam nove članove, da se jave i pridruže našoj »Kulturnoj skupini« ili da što pre OO ZSM i OOS organiziraju u svojim OOUR takve skupine, a za tim ćemo najbolje nastupiti na tom i drugim sličnim susretima i manifestacijama.

Želeo bih, da ovo moje izlaganje ne bude samo napisano, nego i pro-

čitano te da posluži kao putokaz i podsticaj mnogim OO ZSM i OOS da počnu sa radom i sami će vidjeti da rezultati nećeju izostati. Naravno treba truda i vremena, a nesmiemo kod prve prepreke baciti koplje — jer da sam to uradio nebih vam imao šta pisati, a nebih znao koliko je radosi u srcu kad postigneš i zapiše jedan uspjeh, a za više, da ne govorim. Na kraju i ovom prilikom pozivam sve one koji pišu, sviranju, pjevaju, slikaju, fotografišu, recituju glume, da se organiziraju u svojoj OOUR ili se obrate na komisiju za kulturu Gradisa ili meni za buduću rad. Sa fotografijama želim pokazati detalje naših nastupa!

Milenko Nikolić

Upad u oklopni voz

uz 40. godišnjicu ustanka

U 1942. godini za okupatora se u Jugoslaviji otvara front širom zemlje. Svaka cesta, breg, most, pruga, zasevak... ulivali su mu strah od najrazličitijih formi borbenih dejstava koje su partizani u NOB počeli da primenjuju. Zaseke, diverzije, prepadi, blokade i slučajno dobijaju sve šire razmere.

Jedna od prvih takvih diverzija izvedena je na teritoriji Bosanske krajine, 6. januara 1942. godine.

Planina Kozara je postala sinonim borbe naših naroda za slobodu. Šestog januara Kozara je slavila jednu od veoma smelih akcija partizana, jednu od smelih akcija 1. bataljona 2. krajiškog NOP odreda... Evo kako je to bilo...

Komandant bataljona drug Ivica Marušić je sa grupom od petnaestak boraca, presvučenih u domobranske uniforme, zauzeo stražaru broj 10 u blizini naselja Dragotinja. Potom su partizani prisilili čuvara pruge da telefonom pozove Svodnu i Dragotinju. Dobivši podatke o stanju u tim stanicama veza sa Svodnom je prekinuta, a ponovo su nazvani Dragotinja i Prijedor. Telefonom su obavestene stanice u Dragotinji i Prijedoru da je stanica u Svodnu zauzeta od partizana i da joj treba brzo poslati pomoć, kao i da je potrebna intervencija oklopnog voza.

Partizani su pripremili sledeći plan napada: grupa od osam partizana zajedno sa komandantom bataljona, trebala je da upadne u voz tj. u oklopni voz i razoruži posadu. Dvojica partizana-medju kojima jedan je pre stupanja u partizane radio kao mašinovodja na železnici — trebala su da zaposednu lokomotivu. Krajnji cilj je bio osvojiti oklopni voz i u sadejstvu ostalih snaga bataljona likvidirati neprijateljska uporišta na relaciji Prijedor-Bosanski Novi.

Posle dvočasovnog čekanja voz se počeo približavati. Sa svake železničke stanice se je javljalo kretanje oklopnog voza, verujući da imaju vezu sa svojim službenicima a ne sa partizanima. Noć je, međutim, uslovlila veoma sporo kretanje oklopnog voza, a to je činjeno i radi predstrožnosti i ispitivanja pruge — da nije negde od partizana minirana. Kada je voz stigao u Dragotinju, javljeno mu je da se zaustavi kod stražare 10 da bi prihvatio desetak domobrana. Kad je voz stigao kod stražare 10, partizani su se po-

ranijem planu pripreme rasporedili i izvršili zadatak. Po pristajanju voza u postaji kod stražare 10 jedan oficir, mašinovodja i još jedan vojnik iz partizanskog voza-sidjose iz voza i pridjor komandantu bataljona da se preko njega upoznaju sa situacijom na stražari. U tom momentu partizani su već bili zauzeli svoja mesta u vozu. Ali, određene partizane, koji su imali zadatak da zauzmu lokomotivu prepozna vozač lokomotive. Naglo je zatvorio vrata odklopne lokomotive, i ne izveštavajući nikoga i pre nego što su određeni partizani uspeali da uđu u lokomotivu, uplašeni njihovim pristupom, punom brzinom krenuo je vozač prema Prijedoru. Tada su već i vojničar posade voza shvatili da se radi o akciji partizana, te nastade veoma dramatična situacija...

Do Prijedora je daleko svega 15 kilometara — a to je relativno kratko razstojanje. Zato je trebalo brzo dejstvovati. Posada voza je bila brzo razoružana, vagona je bilo izbačeno sve lako naoružanje razoruženih vojnika pratilaca voza a mitraljezi utvrđeni na vozu onesposobljeni (izvadjeni su im zatvarači i bučeni kroz prozor vani). Na delu pruge između Dragotinje i Brežica jedan partizan je iskočio iz voza — iskoristiv smanjenje brzine voza na krivini — i pokupi oružje. Komandant se i dalje nalazio u oklopnom vozu razgovarajući sa razoruženim vojnicima posade voza kod domak Prijedora. Na periferiji grada voza je usporio brzinu — jer je i tamo bila oštra krivina na kojoj nije mogao da vozi ponom brzinom kao na pravim deonima puta. Tu su partizani iskakali iz voza a zatim se ne приметно udaljili pravcu sela Crna Dolina.

A na stražari 10, borci — partizani koji su tamo ostali, zarobili su oficira koji išao sa voza, a sa njim još jednog vojnika i dva železničara.

Eto tako se završila ova akcija. Akcija u kojoj je trebalo mnogo ne samo znanja i snalažljivosti nego i odlučnosti i hrabrosti da se dočeka jedan neprijateljski oklopni voz i udje u njega razoružavajući posadu. To su mogli da izvrše samo partizani uz pomoć onih drugova sa železnice koji su sa njima saradivali i partizana koji su poznavali dušu voza i njegovu ustrojstvo. Mihajlo Georgijević

Zaključna tačka programa i snimak za sjećanje

Komentar

Kako bomo reševali problematiko počitniških domov?

Že v pomladanskih mesecih je bilo veliko govora pa tudi dosti napisanega o naših počitniških domovih, o cenah v le-teh, o tem, kdo bo in kdo ne bo mogel letovati, glede na to, da se je cena penziona v domovih povečala 100 % in znaša v letošnjem letu za bivanje, daljše od treh dni, 300 dinarjev po osebi, za bivanje, krajše od tri dni, pa 350 dinarjev. Vse je razburil sklep Komisije za standard in rekreacijo, ki je popravila, od delavskega sveta delovne organizacije sprejet sklep, da cena dnevnih oskrbe znaša 250 dinarjev, na novo višino 300 dinarjev.

Že prve reakcije so bile precej burne, nekoliko zaskrbljeni pa smo postali, ko so po prvem razpisu za letovanje v naših počitniških domovih prijave pokazale, da je Ankaran zaseden 15 %, Biograd na moru 40 % in Poreč 60 %. Hitro je bil poslan še drugi razpis in po le-tem se je zasedenost le nekoliko izboljšala, saj je bil Ankaran zaseden skoraj 50 %, Biograd na moru 60 % in Poreč 80 %. Vse to pa je dosti manj kot vsa zadnja leta, ko je bilo več proslincev, kot pa so zmogljivosti naših domov in smo morali tudi do 100 proslincev odkloniti.

Časi se spreminjajo, vendarle pa se nekateri upravičeno sprašujejo, ali ne bi bilo bolj pravično imeti polne domove po nekoliko nižjih cenah, kot slabo zasedene po višjih cenah, saj izgubo moramo tako in tako vsako leto pokrivati, ob sedanjih politiki pa ne bodo izgube nič manjše, lahko pa se zgodi, da bodo celo višje, saj gostov ni dovolj, stroški pa vseeno nastajajo.

Precej se je govorilo tudi o diferenciranih cenah za počitniške do-

move, saj je jasno, da Ankaran ni enakovreden Poreču, kaj šele Biogradu na moru. Mogoče bi si tudi delavec z nižjim osebnim dohodkom lahko privoščil dopust na morju, npr. v Ankaranu, če bi bila cena nekoliko nižja. S ceno 200 dinarjev Ankaran, 300 Poreč in 400 Biograd na moru, bila bi dana večja možnost izbire tudi za različno debele denarnice. Očitno je, da je pri vsem tem socialni moment bil popolnoma zapostavljen.

Za razmislek je mogoče zanimiv primer oblikovanja cen za letovanje v kamp prikolicah Kovinskih obratov Ljubljana, ki so postavljene v Sukošanu pri Zadru. Cene za dan bivanja v prikolicah so diferencirane glede na višino osebnih dohodkov. Tako obstajajo tri kategorije, vendar je povprečna cena 200 dinarjev na dan, kar ni niti malo poceni, prikolice pa so vseeno zasedene.

Točno vemo, koliko stane ekonomska cena dnevnega bivanja v vsakem našem počitniškem domu. Razlike so precejšnje. Ceno penziona bi lahko oblikovali tako, da bi delavec plačal določen odstotek, npr. 60 ali koliko bi se dogovorili od te ekonomske cene. Tako bi dobili različne cene za posamezne domove in vsaki delavec bi se glede svojega materialnega stanja odločil za kraj svojega letovanja.

V vseh teh živahnih diskusijah je bilo dosti govora tudi o našem naj-novejšem, lansko leto odprtem domu v Biogradu na moru. Večini je predaleč, drugim se ne dopade hrana, ki jo tam pripravljajo, tretje moti, da morajo pešachi 10 minut do

plaže, ki pa je največkrat zelo zasedena, razen tega vse TOZD še niso združili vsa sredstva za njegovo izgradnjo. Bili so tudi predlogi, da bi oddajali proste kapacitete drugim delovnim organizacijam, ki nimajo lastnih počitniških domov, predvsem iz tistih občin, v katerih so sedeži naših TOZD in še vrsta drugih predlogov. Višek vsega pa je bila novica, da je na direktorski konferenci padla misel o prodaji doma.

Ko vse to prespimo in dobro razmislimo, mislim, da ne sme biti niti govora o tem, da bi dom v Biogradu na moru prodali, saj se verjetno še vsi spominjamo, kako z muko smo ga zgradili. Res pa je, da bi o domu morali še dosti razpravljati in se dogovoriti o celi vrsti stvari v zvezi z njegovim delovanjem.

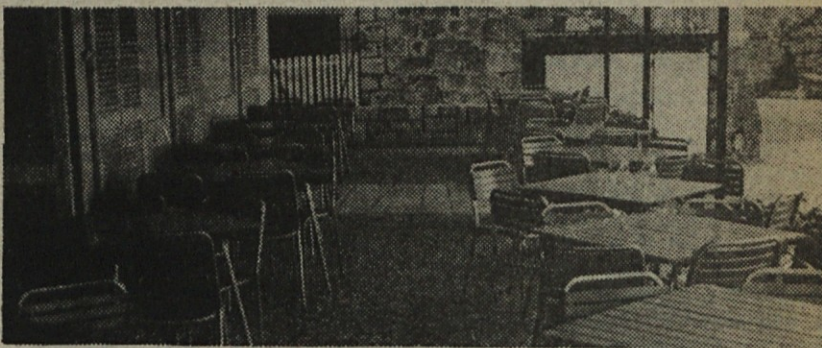
Dom je lep, ima ugodno podnebje in je zato prava škoda, da je zaseden le tri mesece v letu, zakaj smo pa potem zgradili centralno kurjavo v njem. V pristopu organiziranja letovanja bo treba tudi marsikaj spre-

meniti, potrebna bo večja angažiranost vseh, da bi bil dom več časa odprt, saj bomo le na ta način zmanjšali stroške v zvezi z njegovim poslovanjem.

Vsi tisti, ki neradi vozijo na daljše razdalje in ki jim na kakršenkoli način oddaljenost Biograda na moru predstavlja problem, bi se mogoče odločili za letovanje, če bi bili ob izmenah organizirani posebni avtobusi iz Maribora in Ljubljane. Za rekreacijo bi mogoče tudi lahko poskrbeli tako, da bi, če je to seveda možno, odkupili še malo zemljišča poleg našega doma in zgradili igrišče za košarko in odbojko, ali pa še kaj več, saj je pred gradnjo doma bilo govora tudi o manjšem pokritem bazenu.

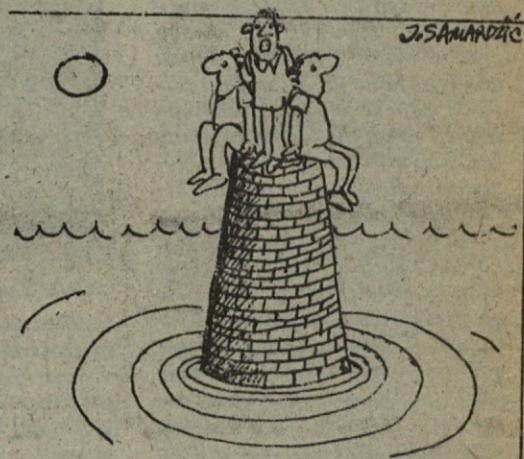
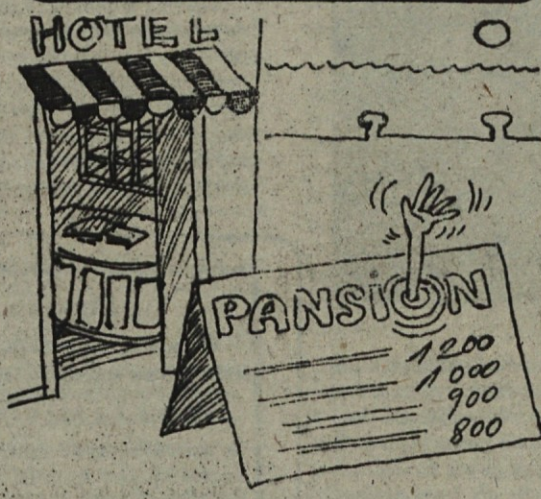
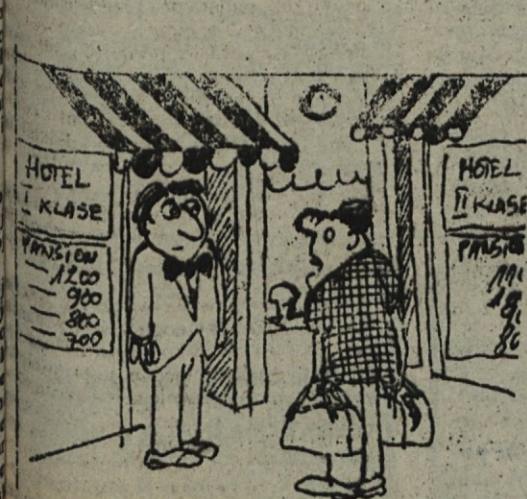
Možnosti so, potreben bo temeljit premislek vseh v Gradisu, vendar ena misel mora biti vedno prisotna — dom v Biogradu na moru ne smemo prodati, temveč narediti vse, da bo čimbolj izkoriščen na zadovoljstvo vseh Gradisovcev.

C. Pavlin

Tudi v Poreču je letos precej manj gostov. Terasa je 26. junija samevala, saj je bilo v domu le 24 gostov. V naslednji izmeni jih je bilo le 50.

HUMOR

— Ali imate morda tudi kakšen hotel delavske klase? Brez besed

— Kaj bom pa jaz, ko ne znam plavati?!

»STARI« je končno malo starejši

Ko sem razmišljal, o čem naj se pogovarjam z jubilarantom sem prišel do zaključka, da bi bilo dovolj, če bi samo napisal: STAREMU za njegov jubilej iskrene čestitke — sodelavci in prijatelji. Vsi v Gradisu bi vedeli, da je to Marjan Starovasnik iz GE Maribor. Pa vendar bi mi malokateri verjel, da bo Marjan 31. julija praznoval 50. rojstni dan. To sicer ni veliko, še posebej ne ker fant še zdaleč ne daje tega videza. Moti me samo dodatno ime STARI, ki se ga drži baje še iz brigadirskih dni. To je samo dokaz več, da je včasih izgledal starejši.

Pa pustimo šalo na stran. Čeprav rojen ljubljčan, je takoj po končani tehnični šoli odšel v Šoštanj, ter kmalu za tem k vojakom. Kmalu potem se je zaposlil v Mariboru v takratnem gradbenem vodstvu. Silosi v Melju so bili za tiste čase zahtevna gradnja. Prvič so poizkušali z vlečnimi opaži, ki so jih takrat »dvigovali« še ročno. Čeprav že poročen, je adaptiral mariborsko poročno dvorano, sodeloval pri gradnji tovarne močnih krmil v Ljutomeru in tu se prične pravzaprav njegovo pravo življenje gradbenika-operativca. Vse do danes se je praktično potikal po gradbiščih, si ustvaril dom (poleg žene ima še tri postavne hčerke), tako da se danes sam čudi, kdaj mu je vse to uspelo. Večji del svojega življenja je prebil na gradbiščih severovzhodne Slovenije nekaj časa pa tudi v Kobaridu. Tam je sodeloval pri obnovi porušenih hiš in izgradnji novega naselja za prebivalce posočja, ki jih je prizadel potres.

Preveč bi bilo, da bi našteval vsa gradbišča, ki jih je z uspehom vodil Marjan. Sam pravi, da je delal s

skoraj vsemi »polirji« kar jih je v gradbeni enoti, pa tudi na Ravne kjer je prebil osem let ga vežejo lepi spomini. »Včasih smo bili v Gradisu res kot ENA DRUŽINA. Danes je pa precej drugače. Vse preveč je tiste osebnosti nevoščljivosti in vsak gleda prave sem nase. Tega včasih ni bilo. Delali smo v sezni po cel dan. Danes, ko je ura dve, pa že vsak hiti na svojo stran. Toda prihajajo zopet časi, ko bomo začeli drugače misliti in delati.

Delal sem pošteno in nimam nikakršne slabe vesti. Jaz pravim: Gradisu sem dal vse, kar pa imam mi je pa tudi Gradis dal.«

Toliko o njegovem gradbeniškem življenju. V Gradisu je poznan tudi kot dober športnik, predvsem smučar. Med prvimi se je udeležil zimskih športnih iger Gradisa in to še v času, ko je bilo vsega skupaj dvajset ali petindvajset tekmovalcev. Danes se ta številka suče že okoli tristo. Res, da v tem času, kar tekmuje še nikoli ni bil v svoji skupini prvi, vedno pa se je uvrstil nekje tam do petega mesta.

Še posebno hudi boji so sedaj v skupini »starkov«, kjer se stari gradisovci merijo med sabo.

Da je to res, smo se lahko prepričali na letošnjih igrah, kjer je Marjan po nesrečnem padcu pred ciljem pripeljal v cilj kar po eni smučki. Odneha pa ne. Pravi, da bo tekmoval še lep čas, saj rad smuča pa tudi zmaga še lahko, ker ima za to še dovolj časa. Tak je ta naš Marjan. Da nima »dlake na jeziku« je res. Res pa je tudi, da je odkrit in rad pove vsakemu v obraz kaj ga teži. Takšen je in tak bo ostal. Na

Gradis ga vežejo lepi spomini, čeprav je bila vmes tudi kakšna grenka kaplja. Tako se ne rad spominja »sladkorke« v Ormožu. Nisem ga vprašal zakaj. Morda je to le trenutno spoznanje. Opazil sem samo, da ima le za dve številki močnejšo dioptrijo na očalih. Pa kaj bi to, vse ženske se strinjajo da mu očala pristajajo, to je pa tudi nekaj. Še posebno če praznuješ 50. rojstni dan. Smo pač ljudje. Še sreča, da si nismo vsi enaki. Ko pa bo »STARI« zopet starejši pa bo tako vse drugače.

Franjo Štromajer

Marjan Starovasnik — 50-letnik

Srečanje z Abrahamom

Lojze, ki ljubi les bolj kot sebe

Vedno, ko moram napisati kaj o človeku, ki je dopolnil tistih znamenitih 50 let sem v škripcih kaj naj napišem. Saj se pravzaprav ni nič zgodilo posebnega. Pa vendar je 50. rojstni dan le trenutek, ko navadno napravimo nekakšno inventuro v našem življenju. Če ne mi, pa gdo drugi.

Ko sem se tako pogovarjal z Lojzetom o tem dogodku sva prišla na vse drugo v Gradisu samo ne na njegov jubilej. Pa vendar naj povem, da je pri Gradisu že skoraj trideset let in da se je prvič, čeprav z drugega konca Slovenije zaposlil v takratni gradbeni enoti Ljubljana. Že kot mladega fanta ga je les silno privlačil, zato se je v takratnih časih odločil za poklic tesarja in ni mu žal. Sam pravi, da bi se danes ponovno odločil za ta poklic. Seveda ga je želja po širšem znanju gnala dalje v šolo. Z uspehom je končal leta 1960 delovodsko šolo in prvič kot delovodja vodil dela na gradbišču Hidromontaže v Mariboru. V Gradisu se je pokazala potreba po inštruktorjih zato se je odločil, da opravi še tečaj za inštruktorja vajencev. To je bilo leta dvainšestdeset. Tedaj se je vključil v poučevanje in izobraževanje ne samo vajencev ampak tudi delav-

cev, ki so želeli pridobiti višjo kvalifikacijo. Dobro znana imena v Gradisu Štangler, Bunderla in drugi so vsi »občutili« mentorstvo Lojzeta. Takihi, ki jih je želja po znanju pripeljala v roke Lojzetu je bilo v enem letu tudi do šestdeset. Zato ni čudno, da vsega ni zmogel. Neposredno je zapustil delo na gradbišču, čeprav je še preko vajencev krepko povezan z neposredno proizvodnjo.

Alojz Zorec

Ni ga gradbišča, ki nebi tako ali drugače bil povezan z njim. Preveč bi bilo, če bi naštevali vsa gradbišča širom Slovenije pa tudi izven nje, kjer je Alojz Zorec sodeloval z delom ali strokovnimi nasveti. Izvenelo bi preveč samohvalno. Tega pa noče. Med

sodelavci je poznan tudi kot aktiven družbenopolitičen delavec, saj skoraj ves prosti čas posveti delu v krajevni skupnosti kjer prebiva. Že leta 1962 je bil prvič predsednik delavskega sveta takratnega gradbenega vodstva, ter leta 1963 predsednik sindikalnega odbora Gradisa. Trenutno kot sekretar vodi osnovno organizacijo zveza komunistov v TOZD, ter opravlja še vrsto drugih pomembnih funkcij.

Tako! Pa sem na začetku najinega pogovora, ko sem dejal, da navadno napravimo ob pomembnih jubilejih nekakšno inventuro. Čeprav sem želel, da razgovor z Lojzetom nebi izzvenel tako, ni to, kar sem zapisal nič drugega. Pa kaj bi to. Ali je sploh

pomembno, če pri človeku, ki praznuje okroglo (ne visoko!) obletnico slučajno izpušči kakšen dogodek ali dva. V primerjavi s tem, kaj vse je še pred njim je to prava malenkost. Izšolal je hčerko in dva sinova, ter si zgradil lep nov dom v Pekrah. Praznovanje je za njim. Življenje pa neustavljivo teče dalje ne meneč se za dejstvo, da ni Lojze prvi ne zadnji, ki praznuje tak jubilej. Pravzaprav je to le trenutek, ko se za hip ustaviš in ugotoviš, kaj vse si do sedaj ustvaril. Človek je rojen, da ustvarja. Takšen je tudi naš Lojze.

Naj se čestitkam in prijaznim toplim besedam, ki so bile izrečene na rojstni dan iz vrst njegovih sodelavcev in prijateljev, pridružimo še mi. Želimo mu še dosti sreče in uspehov v nadaljnjem življenju v službi in doma. ŠE NA MNOGA ZDRAVA LETA LOJZE!

Franjo Štromajer

ZAHVALA

V težkih trenutkih, ko smo ostale brez našega dragega

JANEZA MAKOVCA

se zahvaljujemo vsem, ki ste počastili njegov spomin in ste nam izrazili sožalje

Žalujejo: žena Milena in hčerki Dajana in Nataša

ZAHVALA

Vsem članom kolektiva GIP GRADIS TOZD KOVINSKI OBRATIMARIBOR se iskreno zahvaljujem za izrečena sožalja in pomoč, ki se mi jo je nudilo ob moževi smrti.

Ivanka Križaj

Veterani se poslavljajo

V prejšnjem mesecu se je poslovil naš dolgoletni delavec Franc Žabkar ter odšel v zaslužni pokoj.

Gradisov prag je prestopil že leta 1947 ter se zaposlil kot strojnik. Z manjšo prekinitvijo za odslužitev vojaškega roka je do danes ostal zvest Gradisu ter s tem veliko doprinesel njegovemu razvoju. Je eden izmed tistih gradisovcev, ki je poleg drugih obveznosti sodeloval pri obnovi porušene domovine.

Prišel je kot strojnik na vseh naših večjih gradbiščih — Litostraj, Zenica, Maribor, tovarna žel. vagonov, avtocesta Ljubljana—Zagreb, Frankfurt in še bi lahko naštevali.

Svoj poklic je vzel ljubil ter mu ostal zvest vse do upokojitve. Bil je zelo prilagodljiv in se naučil upravljati praktično vse gradbene stroje. Ni znal upravljati samo stroj, bil je tudi dober mojster na popravilih. Žal se te vrste delavcev redčijo.

Preživel je dve zelo različni obdobji. Začel je z delom na

predvojnih izrabljenih strojih ter končal na velikih modernih, kjer je hitro obvladal sodobno tehniko.

Na vprašanje kaj priporoča mlajšim, je povedal: »Več čuta odgovornosti do teh dragih strojev pri delu in vzdrževanju. Ne precenjevati zmožnosti stroja, kar so posledica velikih okvar novih in dragih strojev. Izboljšati odnose med strojniki in gradbeno operativno.« Vodilnim daje v razmislek, da vpeljejo priznanje dolgoletnim članom kolektiva, ki so pri delovni organizaciji deset, dvajset ali več let. Taki delavci so dragocen kapital Gradisa.

Tako je zaključil več kot tridesetletno delo naš Franc, še dokaj zdrav, kar so redki primeri v gradbeništvu. Želimo, da bi še dolgo zdrav užival zaslužni pokoj. Kolektiv TOZD SPO, se mu iskreno zahvaljuje za vestno in požrtvovalno delo.

Ludvik Šnajder

Edo Drole v zaslužni pokoj

Pred letom dni je naš sodelavec Edo Drole slavil 60.-letnico. Danes pa odhaja v zaslužni pokoj.

To je bila njegova zadnja zima v Kovinskih obratih in še kako muhava je bila, ni in ni je bilo konec. Tudi v tem je nekaj, saj smo si želeli, da ostaneš še nekaj časa med nami. A, ko te je človek malo pobliže pogledal je lahko opazil, da ti misli uhajajo iz delavnice. Videti je bilo, kakor, da premišljuješ, kako bi zamenjal razbijanje kladiv, drgnjenje pil in šumenje varilnih aparatov s petjem ptic, z vinskimi goricami, s polji, skratka s tvojim rodnim krajem, kamor zahajaš ob vsakem prostem času.

Nazadnje, ko sva se videla, sem te vprašala, če ti bo kaj dolgčas po obratih, pa si se mi zasmejal in rekel — »Prav nič, imam že nove načrte.« Vedela sem, da premaguješ sama seba in da te ne bi izdalo srce in morda še kakšna solza.

Dolga je bila pot — 35 let in še več. Kaj vse nisi doživel. Bil si dober in vztrajen delavec in vsi smo te imeli radi, kakor te še imamo, tudi sedaj ko odhajaš v zaslužni pokoj.

Edo, še enkrat hvala za ves trud, ki si ga vložil s svojim delom v naše obrate za boljši jutri.

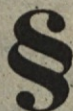
Tvoji sodelavci TOZD KO Ljubljana.

Prva sončna elektrarna v Sovjetski zvezi

Zadnja leta tudi v Sovjetski zvezi vse bolj raziskujejo možnosti uporabe sončne energije za industrijsko proizvodnjo elektrike. Tako je že narejen projekt prve eksperimentalne sončne elektrarne moči 5 MW (megawatov). Elektrarno bodo začeli graditi na Krimu. Sestoji se iz kovinskega stolpa visokega 70 me-

trov, ki stoji v središču velikega polja zrcal, ki se bodo s pomočjo elektronike obračala proti soncu.

Zrcala bodo usmerjala sončne žarke na parni generator na vrhu kovinskega stolpa, iz katerega bo para pod pritiskom vrtila turbine. Po končani eksperimentalni fazi te sončne elektrarne bodo v Sovjetski Zvezi takoj začeli graditi novo sončno elektrarno, moči 200 do 300 MW.

Pravni nasveti

VPRAŠANJE:

Glede na to, da smo ugotovili, da se je v zadnjem letu število disciplinskih postopkov v GIP GRADIS znatno povečalo ter, da so se delavci marikdaj obračali na nas z ustreznimi vprašanji, smo se odločili, da bomo na tem mestu na kratko prikazali najvažnejša načela disciplinskih postopkov.

ODGOVOR:

Temeljna načela, ki veljajo v disciplinskem postopku so:

1. Načelo vzajemnosti pomeni, da so delavci TOZD odgovorni za kršitve drug drugemu. Ukrepi se smejo izreči vsakemu delavcu, ne glede na posebno pooblastila in odgovornosti, ki jih ima ta delavec. Posledica načela, da izrečeni ukrep velja samo v okviru temeljne organizacije, v kateri je bil izrečen, je tudi v tem, da izrečenega ukrepa (četudi najhujšega) delavcu ni mogoče vpisati v njegovo delovno knjižico.

2. Načelo enakopravnosti poudarja, da je namreč mogoče zoper vsakega delavca izreči vsak ukrep, ob pogojih, ki so določeni v samoupravnem splošnem aktu.

Vsi delavci imajo torej enak položaj v disciplinskem postopku.

3. Načelo zakonitosti je načelo spoštovanja zakona, oz. samoupravnega splošnega akta.

4. Načelo odgovornosti samo za vnaprej določene kršitve pomeni, da je delavec lahko odgovoren samo za tiste kršitve obveznosti, ki so že vnaprej določene kot take v samoupravnem splošnem aktu.

5. Načelo javnosti postopka pomeni, da se lahko vsakdo udeleži tega postopka, da so vsi rezultati postopka javni ter seveda tudi to, da so delavcu, ki je v postopku zaradi ugotavljanja odgovornosti, vsak čas dostopni vsi podatki, ki so zbrani v tem postopku.

6. Načelo ugotavljanja materialne resnice narekuje vsem, ki sodelujejo in odločajo o postopku za ugotovitev delavčeve odgovornosti, da morajo popolnoma in po resnici ugotoviti vsa dejstva, od katerih je odvisen uspeh postopka, to je ugotoviti, ali delavec je, ali ni odgovoren za očitane kršitve obveznosti. Šele na podlagi popolnoma ugotovljenega dejanskega stanja se delavcu lahko izreče ustrezen disciplinski ukrep.

7. Načelo neposrednosti, ki je v bistvu nadaljnja posledica načel javnosti, zakonitosti in vzajemnosti v postopku pomeni, da je treba vse faze

postopka obravnavati v navzočnosti in ob sodelovanju prizadetega delavca, ki je v postopku ter, da je treba prizadetemu delavcu dati možnost (mu jo zagotoviti), da se v vsaki fazi postopka, od njegove uvedbe pa do postopka pred organom druge stopnje, izjavi o vseh očitkih, predlogih in dokazih, ki jih predlaga tisti, ki je uvedel postopek.

8. Načelo ustnosti je izraz načela neposrednosti uresničevanja pravic iz dela nasploh. To načelo je delavcu zagotovljeno tudi v zakonu: delavcu mora biti zagotovljeno, da osebno in neposredno (to je ustno), varuje svoje pravice.

Eden izmed izrazov načela ustnosti je tudi v tem, da je treba delavcu v postopku, če ne razume jezika, v katerem teče postopek, preskrbeti tolmača.

9. Načelo neodvisnosti pomeni, da disciplinska komisija (na prvi stopnji) ter delavski svet (na drugi stopnji) odloča o delavčevi odgovornosti oziroma disciplinskemu ukrepu popolnoma neodvisno ter samostojno.

10. Načelo, da o dokončni odločitvi o odgovornosti za določeno kršitev obveznosti ni mogoče ponovno odločiti.

11. Načelo osebne odgovornosti delavca, ki je v postopku, pomeni, da je delavec odgovoren samo za tiste kršitve obveznosti, ki jih je sam storil, ne pa tudi za obveznosti, ki jih je kršil kdo drug.

12. Načelo krivdne odgovornosti delavca pomeni, da je lahko delavec odgovoren za kršitev obveznosti le, če se ugotovi, da je ravnal krivdno.

13. Načelo dvostopnosti postopka delavcu zagotavlja, da zahteva zoper vsako odločitev o njegovi odgovornosti oziroma o izrečenem ukrepu varstvo svoje pravice pred za to pristojnim organom v svoji temeljni organizaciji.

14. Načelo sodnega varstva pravic delavca, ki jih ima v postopku za ugotavljanje njegove odgovornosti za kršitev obveznosti. Delavcu je v vsakem primeru ob pogojih, ki jih določa zakon, omogočeno, da uveljavi svojo pravico tudi pred pristojnim sodiščem, če se ne strinja z odločitvijo organa v temeljni organizaciji, ki mu je izrekel ukrep.

15. Načelo hitrosti postopka in z njim zvezani načeli enostavnosti in ekonomičnosti postopka so med seboj tesno povezana in drugo drugega dopolnjujejo ter so pogoj vsakega uspešnega postopka za ugotavljanje delavčeve odgovornosti.

Postopek mora biti enostaven nezapleten, kratek in učinkovit. Enostavnost postopka ima za posledico njegovo ekonomičnost.

Samo hiter postopek bo lahko učinkovito dosegel svoj namen, hitrost postopka bo tudi narekovala, da bo enostaven, s tem pa bo tudi ekonomičen.

Mira Bartol

Iz seje koordinacijskega sveta OO ZSMS

Mladina je premalo aktivna

Zadnja seja koordinacijskega sveta OO ZSMS Gradisa je bila 17. junija letos v sejni sobi jeseniškega TOZD. Seje so se udeležili vsi predsedniki in delegati OO ZSMS razen predstavnikov naslednjih TOZD: GE Maribor, LIO Škofja Loka, OGP, SPO, Železokrivnica in obeh birojev. Sestanka sta se udeležila tudi predstavnika OK ZSMS Jesenice Danilo Klinar in Darko Mlakar ter sekretar konference OOS Gradisa Valter Masten. Sejo je otvoril in vodil predsednik koordinacijskega sveta OO ZSMS GIP Gradis Pavel Kos.

ANALIZA DELOVANJA OO ZSMS GIP GRADIS

Po pregledu sklepov prejšnje seje je sekretarka koordinacijskega sveta OO ZSMS Jasna Ratajc podala analizo delovanja posameznih mladinskih organizacij. Analiza je bila narejena na podlagi prejetih programov dela, zapisnikov in prispevkov v Gradisovem vestniku.

Glede aktivnosti mladinske organizacije v Gradisu lahko razdelimo v tri skupine:

1. Tiste OO ZSMS, ki vseskozi uspešno in aktivno delujejo, imajo dobro zasnovane in v praksi že preizkušene programe dela, so povezani med seboj in tudi z občinsko konferenco ter za svoje delo imajo večinoma podporo vodstva v TOZD. V Gradisu je od leta 1975 naprej najbolj aktivna mladinska organizacija TOZD GE Ljubljana. V to prvo skupino sodijo še naslednje mladinske organizacije: GE Ljubljana okolica, GE Jesenice in Dom učencev Oton Župančič.

2. V drugo skupino sodijo tiste mladinske organizacije, ki imajo sicer oblikovane programe dela in nekaj nalog tudi realiziranih, vendar so vseeno še premalo aktivne. Poglavitni vzroki za tako stanje so razdrobljenost po sektorjih, oddaljenost učencev od doma, vožnja domov po končani službi, nezainteresiranost tako mladincev kot tudi vodstva za delo mladinske organizacije itd. Uspešnost akcij je vseprevečkrat odvisna samo od peščice mladincev, ki pa ob nezainteresiranosti ostalih sčasoma tudi sami postanejo pasivni. V to skupino sodi večina OO ZSMS Gradisa.

3. V tretjo skupino sodijo tiste OO ZSMS, ki so popolnoma ne dejavne, in obstajajo verjetno le še na papirju. To so OGP, LIO Škofja Loka, oba biroja in delno Ptuj.

V razpravi, ki je sledila podani analizi so mladinci še dodatno skušali pojasnjevati svoje delo in se delno opravičevati z razdrobljenostjo gradbišč, po drugi strani pa vemo, da so premalo naredili pri ustanavljanju gradbiščnih aktivov mladinske organizacije. O problematiki neaktivnosti mladincev v nekaterih

TOZD bo v kratkem razpravljalo tudi predsedstvo konference sindikata Gradisa. Mladi se prevečkrat odločajo za manifestativne akcije, medtem ko je njihovo vključevanje v odločitve samoupravnih organov še vedno pomanjkljivo. Mladinske organizacije bi se morale potruditi, da v svoje delo pritegnejo tudi mlade štipendiste in da tudi oni ustanovijo svoje aktivne.

MLADINCI NA JESENICAH SO AKTIVNI

OO ZSMS TOZD GE Jesenice šteje približno 250 članov, od tega je 32 vajencev. Organizacija je razdeljena na tri aktivne po treh večjih gradbiščih: aktiv Jesenice, aktiv Kranj in aktiv Žirovski vrh. Delo teh aktivov je precej pestro, pa tudi sodelovanje med njimi je dobro. Od konca lanskega leta, ko so izvedli volilno problemsko konferenco, so izpeljali nekaj nalog: predsednik in sekretar sta se udeležila seminarja pri OK ZSMS Jesenice, v februarju so pripravili problemsko konferenco o družbenoekonomskem položaju mladih v združenem delu, istega meseca so mladinci Jesenic nastopili na zimskih športnih igrah Gradisa, dva mladince sta aprila obiskovala šolo za mlade samoupravljalce, eden pa se je udeležil kviz tekmovanja na temo »Tito-revolucija-mir«. Mladi iz jeseniškega TOZD so sodelovali tudi pri sprejemu štafete mladosti in na prireditvah meseca mladosti v okviru OK ZSMS Jesenice. Na srečanju mladih iz Bivših vojno-gradbenih podjetij Jugoslavije je TOZD zastopala ena mladinka. Letos so izvedli tudi očiščevalno akcijo okoli stanovanjskih blokov v Črterju pri Kranjski gori. Evidentirali so celo 15 brigadirjev, od tega se bosta mladinske delovne akcije udeležila dva vajenca, za mladince, ki bi sodelovali v brigadi Ratko Mitrović iz Beograda (to bi bila konkretizacija sodelovanja mladih BVGP) pa niso dobili potrdila delavskega sveta. Tudi na festivalu dela v Sremski Mitrovici so sodelovali trije mladinci — vajenci, kjer so dosegli lepe rezultate.

POROČILO O KVIZU ZNANJA IN BVGP

Na seji sta bila podana tudi poročila o mladinskem kvizu znanja, ki je bil v Celju in o Srečanjih mladosti nekdanjih vojno-gradbenih podjetij Jugoslavije, ki je bilo na Bledu. O obeh srečanjih smo v Gradisovem vestniku že poročali tako, da tega ne bomo ponavljali.

JESENI MLADINCI GRADISA NA SKUPEN IZLET?

Na koordinacijskem svetu je bil posredovan tudi predlog o dvoindnevem izletu (od petka popoldan do nedelje) mladincev gradiso-

911 Z TGRF LJB
31216 YU GRADIS
17 6 81 ST. 1Q39

KONGRESNI CENTER SAVA
BEOGRAD

MLADINCI GRADISA ZBRANI NA SEJI KOORDINACIJSKEGA SVETA DOZSMS GIP GRADIS POZDRAVLJAMO 3. KONGRES SAMOUPRAVLJALCEV JUGOSLAVIJE, TER MU ZELIMO PLODNO DELO.

KOORDINACIJSKI SVET DOZSMS GIP GRADIS LJUBLJANA *

Pozdravni teleki, ki so ga mladinci poslali 3. kongresu samoupravljalcev Jugoslavije

vih TOZD, ki naj bi bil po zaključku poletne sezone v Biogradu na moru ali Poreču. Do 15. julija bodo znane okvirne cene za oba aranžmaja. Mladinci bodo na svojih sejah do 15. avgusta razpravljali o obeh variantah in javili okvirno število udeležencev izleta. Na podlagi prijav, ki bodo pokazale zainteresiranost za izlet, se bodo mladinci potem lažje odločali o izvedbi in eni izmed obeh variant. Stroške izleta plačajo udeleženci sami, delno pa lahko tudi iz sredstev OO ZSMS, če so le-ta bila planirana.

Pošiljanje mladih v delovne brigade je urejeno s Samoupravnim sporazumom o medsebojnih obveznostih in načinu združevanja dela in sredstev za pripravo in izvedbo mladinskih delovnih akcij v SR Sloveniji v letu 1981. V primeru, da v TOZD

ne dovolijo udeležbe mladincev v delovno brigado, naj se OO ZSMS v prvi vrsti obrne na ZK in na svojo občinsko konferenco, ki bo poskušala posredovati, še posebej letos, ko prijavljeno število brigadirjev ne zadošča predvidenim akcijam. Vse to seveda ob predpogoju, da gre za aktivnega in vzornega mladincev in da v proizvodnem procesu zaradi njegove odsotnosti ne bo prišlo do večjih zastojev.

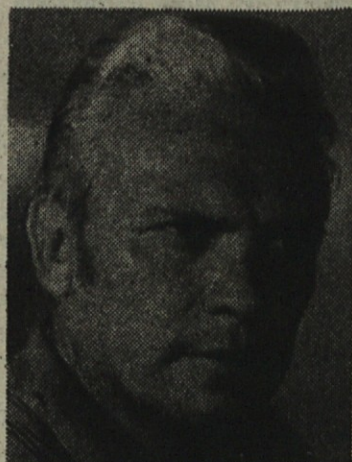
BRZOJAVKA III. KONGRESU V BEOGRAD

Ker se je seja koordinacijskega sveta OO ZSMS Gradisa odvijala ravno v času zasedanja III. kongresa samoupravljalcev, so mladinci Gradisa poslali brzojavno sporočilo v Beograd.

C. Pavlin

In memoriam

Ko pišem v spomin na našega sodelavca in prijatelja, Franca Zorka, je od njegove smrti minilo že tri mesece. Težko je bilo slovo, toda sleherno še tako delovno življenje, ima svoj naravni konec, le da je naš Franc-Aco, umrl mnogo prezgodaj. Odveč je, da bi po tolikem času našteval in opisoval vse njegovo delo v Gradisu. V glavnem lahko rečem le to, bilo je plodno in bogato. Njegov pogled na svet je bil lep, šaljiv in preprost. Razumel je čas v katerem je živel, se aktivno vključil v družbeno življenje, pri strokovnem delu pa smo ga šteli med trdne, vztrajne in zveste sodelavce. Znal je prijeti za delo, znal je v šaljivem tonu izreči tudi kakšno pikro, toda vse v mejah človeškega dostojanstva. Da, takšen je bil naš Aco.

Franco Zorko-Aco

Žalostni smo, ker te ni več med nami, hkrati pa ponosni, da smo te imeli. Lojze Cepuš

Mladi v Jasenovcu in na Kozari

Pozdravili smo našo belo Ljubljano z glasnim »Hura!«, in že smo brzeli po avtocesti proti Zagrebu. Čas je hitro bežal in dobre volje nam ni manjkalo.

Peljali smo se mimo majhnih dolinskih vasic, Stične, po dolini reke Krke, mimo dolinskih vinogradov in skrbno obdelanih polj, pa čez most preko save na Hrvatsko. Kako drugačna je ta pokrajina od naše. Preveč ravna je! Vasi raztegnjene ob cesti, Panonska nižina in Zagreb, prestolnica SRH. Že smo v Sisku in Ivanič gradu v Bosni. Gnetemo se ob oknih in opazujemo pokrajino. Mimo nas bežijo vasi, drevesa, polja. Ta šmentana imena! Le kdo si bo vsa zapomnil! Se smeje jezimo, ko beremo imena vasi. Naš smeh preraste v pesem, ki vre na dan iz naših src. To je pesem srečne mladosti, svobode, veselja!

Pred nami je vas Jasenovac. Tukaj je bilo med vojno zloglasno ustaško koncentracijsko taborišče! Umolknilo smo. So tudi naši vrstniki doživeli grozote taborišča Jasenovac? Niso imeli srečne mladosti, ne, njihova pot je bila prepojena s krvjo.

Na levi strani je spomenik žrtvam Jasenovca!

Že od daleč ga je bilo videti, ta kamniti cvet. Mogočni spomenik, ki se dviga pod nebo sredi zelenega travnika.

Pripeljali smo se bliže in si ga ogledali. Sonce je toplo sijalo in spomenik se je ponovno ogledoval v jezeru, ki leži pod njim. Majhno je to jezero zraven spomenika, tako majhno kot je bilo upanje taboriščnikov, da bodo preživeli in dovolj veliko, da skriva v sebi njihove nade o lepši prihodnosti nas — bodočih rodov.

Na poti proti spomeniku je postavljena plošča, ki označuje, katere taboriščne stavbe so bile tu in kje so bile; travnatni grički levo od spomenika ponazarjajo te stavbe. Od nekdanjega taborišča so danes tu le spomenik in grički!

Šli smo bliže k spomeniku. Na notranji steni je izpisan na marmorni

plošči verz v spomin umrlim v taborišču. Venci položeni okrog plošče so dokazali naše spoštovanje do tistih, ki so umrli, da živimo danes lepo in v svobodi.

Ozrla sem se v nebo. Modro je bilo, le par oblakov se je podilo po njem. Sonce je pripekalo.

Zamislila sem se: »Tudi takrat je pripekalo sonce in je padal dež! Kljub temu so bile ustaške orgije na spreihod vsak dan. Tukaj so pobili več kot 500.000 ljudi, predvsem Srbov in Židov. Pijani ustaški sadisti so pobijali ujetnike na najbolj zverinske načine: strahovito so jih mučili, pobijali so jih s kiji, streljali v jame, sežigali v opekarni, jim rezali in sekali glave. Skratka: počeli so vse tisto, kar se zdi nam, danes barbarško, zverinsko in nečloveško.«

Oktober 1942 so delili ustaškim klavcem medalje in eden izmed njihovih kolovodij je rekel: »In tako smo samo v tem letu v Jasenovcu poklali več ljudi, kot turško cesarstvo v vsem svojem obdobju, ko je imelo oblast v Evropi!«

Ob koncu vojne so ustaši hoteli prikriti svoje zločine. Ampak takšnih zverinistov se ne da prikriti. Spregovorilo je nekaj prič, spregovorile so fotografije, s katerimi so se ti klavci tako radi hvalili, spregovorila je Sava, ki je ob svojih bregovih gromadila iznakažena trupla.

Grozote Jasenovca sta nam jasno prikazala film, sestavljen iz originalnih fotografij in muzej.

Mladi težko razumemo, da se je kaj takega res kdaj dogajalo. Odpeljali smo se naprej. Moreča tišina je vladala v avtobusu vse do Kozare. Preveč so nas prevzele grozote Jasenovca. Težko je verjeti, da se je to dogajalo tu pred 35 leti in, da se mogoče ponekod še danes. Se ljudje res ne bomo nikdar spametovali?

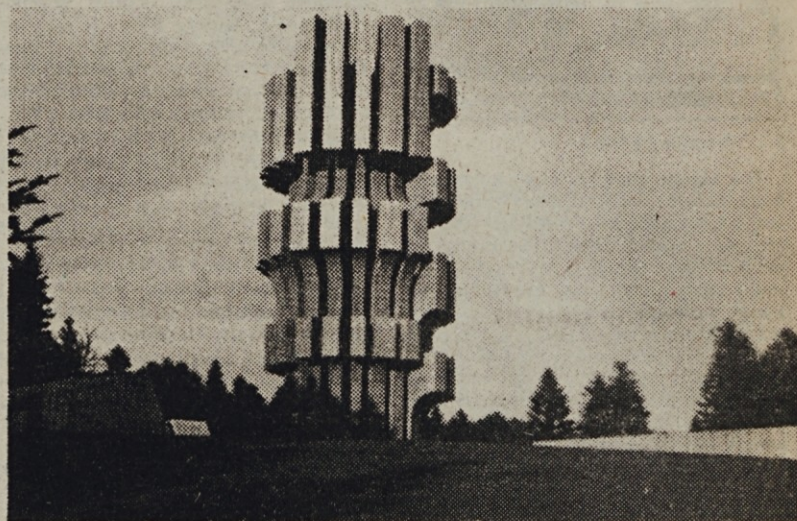
Naš drugi cilj — partizanska planina Kozara. Tih dih gozdov je zavel prav do nas. Globeli in jame, drevesa in grmički, izžarevajo danes mir, v preteklosti pa so bile prizorišča krvavih spopadov.

Danes kraljuje tukaj tišina. Tišina, ki govori nam in prihodnjim ro-

dovom. Tišina, ki boža spomin na vse padle, izgubljene, pogrešane, sinove in hčere, na obupane starše; tišina, ki veje preko številnih gozdov, razsutih širom po Kozari.

odpeljali v koncentracijska taborišča, zlasti v Jasenovac.

Kozara je ostala sama. Po gozdovih ni več odmeval otroški vrišč, smeh in jok. Kozara je ostala brez

Veličasten spomenik padlim na Kozari

Veličasten je spomenik žrtvam Kozare. Vzdiguje se prav do neba, izdelan iz grobo obdelanega kamna kljubuje vetru, strelam, dežju, kot je kljubovalo ljudstvo Kozare Nemcem in ustašem v 3. ofenzivi. Ponošni smo na vse tiste, ki so se uprli 40.000 vojakom, ki so obkolili Kozaro.

V bližini približno 10 — 15 m od spomenika je muzej, katerega streha je ravno tako iz grobo obdelanega kamna in prikazuje sile, ki so hotele zlomiti odpor Kozarskega ljudstva. 40.000 sovražnim vojakom se je posrečilo stisniti v obroč 80.000 ljudi, bežečih pred njihovim terorjem in Kozaraški odred s 30.000 borci, skupaj 83.000 ljudi. Del odreda se je prebil, nad prebivalstvom pa so se Nemci in ustaši strahovito znesli.

Na desetstisoče ljudi: otrok, žena, starcev, so postrelili, poklali, mučili,

svojih otrok. Nešteto mater je čakalo na svoje otroke. Upale so in čakale. A otrok ni nazaj. Kruti vojni čas jih je ponesel, kdo ve kam. Pod nož, sekirjo Jasenovskih ustašev, v otroška taborišča, v krematorij, v naročje nemških oskrbnikov. Desno od spomenika so na marmornih ploščah zapisani z bakrenimi črkami vsi padli na Kozari. Prislunni šumu gozdov! Slišiš, kako joče otrok, slišiš klic matere, ki išče izgubljenega sina, slišiš krike ljudi, ki so jih zverinsko mučili! Prislunni in slišal boš! Čas ne bo izbrisal grozot, ki jih je Kozara preživela in v šumenju vetra boš vedno slišal odmev partizanske bitke.

Sonce je sijalo in prijazno božalo spomenik s svojimi žarki. Gozdovi so goreli v sončni luči in listje je rahlo šelestelo, ko smo se poslavljali od Kozare — nikoli več vojne.

Irena Šterman

NOVICE IZ GRADBENIŠTVA

Prvi jugoslovanski simpozij o keramiki

V prostorih Tehnološko-metalurške fakultete v Beogradu je bil Prvi jugoslovanski simpozij o keramiki. Organizator simpozija je bila Unija kemijskih društev Jugoslavije — sekcija za keramiko. Simpozija se je udeležilo okoli 500 predstavnikov delovnih organizacij. Predstavljeno je bilo 98 del s tega področja. Razprava je tekla o keramiki kot gradbenem materialu, o gradbeni fini keramiki, o steklu i ostalih sodobnih materialih iz keramike.

Tunel pod Učko

Ob dnevu vstaje hrvaškega naroda bodo svečano odprli tunel pod Učko, s katerim bodo povezali Istro z Reko.

Sam tunel bo dolg 5.040 metrov, sedaj pa dokončujejo priključne ceste z viadukti. Tako je viadukt Bela Draga dolg 125 metrov, viadukt Anđeli 150 metrov. Najdaljši je viadukt preko železniške proge Lupoglav — Raša, 380 metrov.

Četrty Viadukt Zrinščak je dolg 240 metrov.

Prizadevnega in priljubljenega Marka ni več

V torek, 16. 6. 1981, je bil lep sončni dan. Kazalo je na nov vesel in uspešen dan. Žal ne dolgo. V obratih se je kot hladen veter, ki želi ublažiti vročino, razširila novica, da našega Marka Julija Martinisa ni več.

V obrate je prišel leta 1947 z bogatimi življenjskimi izkušnjami. Rojen je bil leta 1923 v Italiji blizu Udina, in vojna vihra ga je že v zgodnji mladosti postavljala pred odločitve. Še predno se je priključil »Garibaldincem« je skušal kruh taborišč.

S tako prehojeno potjo se je zaposlil pri nas kot električar. S svojim delom in marljivostjo je postal zelo priljubljen delavec. Nikoli ni odrekal svoje pomoči sodelavcem, naj si bo na delu ali na domu. Tudi njegov značaj je nemalokrat popestril delo, saj je tegobe življenja znal spretno obrniti na pestro stran. In takega bomo pogrešali.

Slava njegovemu spominu!

Sodelavci
KO Ljubljana

Marsikomu med bralci se bo morda čudno slišalo, a je le res, da je otroka potrebno že zelo zgodaj začeti navajati na gibanje v naravi. Človek je del narave, del naravnega okolja in kadarkoli izgubi stik z njim, je to nekaj nezdravega za njegov razvoj tako v kratkoročnem kot v dolgoročnem smislu. Starši, ki otroku ne omogočijo dovolj hoje in gibanja na prostem, na čistem zraku, ravnanjo napačno. Zlasti mestni otroci so pri tem močno prikrajšani. Z avtomobili se vozijo v varstvo, v šolo, na obisk in na nakupe. Vse to pa se dogaja, za razvoj otrok, v nezdravem mestnem okolju, ki deluje neugodno tako v fiziološkem, kot v psihološkem smislu na razvoj otroka. Ni prav nič čudno, če sčasoma otroci zgubijo popolnoma stik z naravo in se pozneje tudi težko vključujejo v planinsko društvo, taborniška društva in druge zdrave oblike rekreacije. Otrok išče nadomestila za igro v naravi po mestnih ulicah, pozneje po lokalih, kar vodi v prestopništvo: Giblje se zelo malo, kar vodi v debelušnost. Njegova predstava o okolju se izmaliči, namesto travnikov, potokov, osvoji za svoje naravno okolje beton, asfalt.

Vsega tega pa so v dobršni meri krivi starši. Starši so z otrokom namreč že od prvih dni njegovega življenja. Prva leta pa so za otrokove poznejše navade in pa njegovo doživetje odločilna. Največkrat starši uporabljajo otrokovo »lenobo« kot izgovor, da njim samim ni treba na izlete v naravo. Tam kjer obstajajo planinska društva, imajo s temi pojavi velikokrat opravka. Starši venomer zagotavljajo, da bi oni že šli na izlete planinskega društva, da pa ne morejo doma pustiti svojega Andrejčka, ki da noče hoditi, je preveč len in podobno.

Pri tem starši močno grešijo. Svoji lenobi ali drugim interesom običajno čisto materialne narave žrtvujejo zdrav otrokov razvoj. Pozneje pa se čudijo, zakaj se njihov otrok ne razvija kot bi oni želeli,

Po naporni turi se prileže tudi kakšen »dimček«

Izlet z otroki

Iz Planinskega vestnika — avtor Silvo Kristán

ne obnaša se »kot ostali otroci« in sploh imajo z njim cel kup velikih in manjših težav. Nema lokrat krivijo pri tem šolo, otrokove sovrstnike, športna društva, stare mame, skratka vse — le sebe ne.

Pa pogledimo na področje hoje v naravi, ki je že eno od področij, katera lahko mnogo prispeva k bolj zdravemu razvoju mladega, odrasčajočega človeka.

Otroka vzamemo s seboj na 1 do 2 urne izlete, ko še ni star 3 leta. V tem primeru je primerno, da se oskrbimo s posebnim sedežem, ki si ga lahko opremo na hrbet za primer, da otrok ne kaže več volje za hojo.

Ko je otrok star 3 do 4 leta je že sposoben hoditi neprekinjeno tudi več kot 1 uro. Čas hoje postopoma podaljšujemo. Kdaj pa kdaj naj otrok izjemoma opravi tudi nekoliko daljšo pot, kot je sicer vajen. Za dosežen uspeh ga moramo seveda ustrezno pohvaliti. Navadno ni nevarnosti, da bi otroka preobremenili. Majhni otroci se sami varujejo pred velikimi naporji. Ko so dovolj utrujeni, to jasno in največkrat odločno pokažejo.

Do šestega leta hodi otrok polovico počasneje kot odrasli. Pri načrtovanju izletov je to treba upoštevati.

Otroci, stari 6 do 7 let so že precej bolj vzdržljivi. Največkrat jih močno podcenjujemo. Otroci te starosti brez škode zdržijo tudi 5 do 6 ur hoje na dan, če le niso premehekuzni. Tudi zahtevnejši izlet v visokogorja za takega otroka ni izjemen napor. Če smo za izlet načrtovali 6 ur hoje, je potrebno to pot prehoditi v več etapah razporejenih čez ves dan.

Pri hoji v naravi pa je potrebno upoštevati tudi psihološko plat tega dejanja. Za otroka hoja v naravi ni isto kot za odraslega človeka, ki ima najrazličnejše razlage, zakaj se je določil hoditi v naravo. Otrok potrebuje neprestano motivacijo, ki ga vzpodbuja. V poznejših letih se trud, ki ga vložimo v to, da otroka motiviramo za hojo v naravo, močno obrestuje.

Motivi odraslega človeka za hojo v gore so zelo močni. Ti nas venomer ženejo v gore, pa čeprav smo tam na pohodih doživljali izjemne napore. Tudi ti močni motivi so lahko dedščina mladosti. Majhnemu otroku gora sama po sebi ni vabljiva. Izlet kot fizična storitev otroka ne vleče. Tudi če gre rad v naravo je motivacija za hojo preslaba, da bi nadvladala občutke neprijetnosti ob dolgotrajni hoji. Zato moramo otroku na izletu posvetiti veliko pozornosti. Veliko

se moramo z njim pogovarjati. Na izletu je priložnost za »zelo resne« pogovore med starši in otroci. Teh priložnosti morda doma nikdar ni. Tako je izlet tudi v vzgojnem smislu zelo pozitivna dejavnost. Tudi kakšna pravljica velikokrat zmanjša dolgo pot. Večkrat se moramo ustaviti in »raziskati« kakšno zanimivo stvar (mravljišče, drevo, opuščeno stajo, zanimivo skalno obliko itd.). Če opazimo, da otroku nekaj vzbuja pozornost, si moramo to zapomniti in ga na podobne pojave opozarjati. Hojo lahko popestrimo tudi z različnimi igricami, pri čemer igra veliko vlogo domišljija staršev in seveda njihova pripravljenost, da se otrokovi duševnosti približajo. Vse to zahteva seveda precejšen napor od staršev ali tistih, ki otroka vodijo na izletih. Vendar, konec koncev, s tem, da nam je narava podarila tako dragoceno darilo, kot je otrok, nam je naložila tudi obveznosti do tega bitja, ki je v začetku svojega razvoja skoraj v celoti odvisen od tega, kaj bodo njegovi roditelji storili ali ne storili. Vsakdo med nami bi moral razmišljati tudi o tem, da velik del zadovoljstva v ljubezni do bližnjih leži prav v žrtvovanju za ljubljeno osebo. Lahko bi rekli, da človeka, za katerega se nismo pripravljene žrtvovati, ne ljubimo in zato tudi ne moremo občutiti sreče, če je ta človek poleg nas srečen. Isto velja tudi za našega otroka. Otroka hraniti, šolati, mu kupovati razna draga darila, ni dokaz ljubezni. Dokaz ljubezni je lahko samo, če svoje egoistične interese žrtvujemo za dobro ljubljene otroka.

Otroci veliko lažje hodijo v družbi vrstnikov. Zato imajo prav gotovo sku-

pinski izleti otrok določene prednosti. Vendar s tem ni rečeno, da naj otroci hodijo le v družbi svojih vrstnikov. Če jim dovolj posvetimo, se prav tako dobro, če ne celo bolj počutijo v družbi odraslih. Ni več redkost, ko srečamo otrok gorah cele družinice, od najmanjših otroka do starega dedka. To so resnično lepi prizori v naravi, ki razveselijo še tak črnoglednega pesimista.

Navadno za otroke nad 7 let starosti nepremostljivih težav. Otroci zelo raje plezajo, celo raje kot hodijo. Plezanje zanje samo po sebi zanimivo. Zato redkost, da jih vidimo na poti po severni strani Mojstrane ali Prisojnika. Seveda pa mora biti tak otrok ves čas navezan na starši oziroma vodnik pa morajo dobiti obvladati nego in varovanje otroka.

Če načrtujemo z otrokom zahtevnejši poletni vzpon, ga moramo že od pomladi načrtno voditi na vedno bolj zahtevnejšo pota. Po možnosti otroka tudi preiskujemo v hoji na manjši zavarovani stopni.

V puberteti in predpuberteti je zaradi neskladnosti razvoja različnih organskih sistemov zmogljivost otrok zmanjšana. V tem času se otroci razmeroma hitro utrudijo. Ob tem je treba upoštevati tudi, da otroci te starosti neradi priznajo, da so utrujeni, zlasti če so v družbi vrstnikov. Zato moramo biti nekoliko previdni. Tudi grobost med hojo ima največje nasprotni učinek. Zahtevnejše stori ne smejo biti prepogoste. Pravočasno moramo odstopiti od nameravane ture, ugotovimo, da je pubertetnik že utrujen.

Otroci bodo veliko raje hodili, če vključujemo v razna tekmovalna, kot pa značno ciciban-planinec, pionir-

Dva vzpona na dvatisočaka

Z nastopom poletja se za planince začne sezona visokogorskih izletov. Ker pa nam je bilo letos vreme bolj naklonjeno, smo do tega časa opravili že dva izleta na dvatisočaka. Prvega smo osvojili že 30. maja. Cilj je bil 2132 metrov visoki Storžič. Gora niti ni tako zahtevna, čeprav jo imajo nekateri naših članov v slabem spominu. To pot je šlo brez težav. Na vrhu smo se srečali z našim generalnim direktorjem tov. Skuljem in mu čestitali k njegovemu jubileju. V dolini smo se potem okrepčali najprej v domu pod Storžičem, nato pa med potjo pri kmetu še s skledo slastnega kislega mleka.

Druga tura 21. 6. pa je bila mnogo bolj zahtevna in je za udeležence zahtevala popolno planinsko opremo. To je bila poskusna tura za udeležence predvidenega izleta na Mont Blanc, ki bo konec meseca avgusta. Udeležba je bila presenetljivo velika. Poleg stalnih hribolazcev so bili tu še planinci iz enot Maribora, Jesenic in Ljubljanskih enot. Cilj je bila tokrat 2593 metrov visoka Velika Ponca v Martuljkovi skupini.

Gora, ki je odmaknjena od običajnih planinskih stez, je raj za planince, ki uživajo v divjini in samotnosti.

Kljub zgodnjemu startu (4.30), smo bili vsi zbrani na dovoljenem mestu ob cesti, ki pelje na Vršič. Tu so nas prevzeli gorski vozniki in nas popeljali proti cilju. Niti ni bila tako naporna, kakor zahtevna in nevarna. Še posebej za ker je pred dnevi zapadlo precejvega snega. Pred zadnjim vzponom so nas vodniki navezali na vrvi in nato preko skal in skozi zaje srečno pripeljali na vrh. Po sedenurah in pol hoje in plezanja smo takoj spustili v dolino. Sestop z vrha je bil zaradi shojenega snega še živnejši. Z rokami smo se krčevito oprijemali napetih vrvi in se drli po snegu. Ko smo sestopili na varno nas je kmalu dobil dež, ki nas potem neusmiljeno pral vse do hovega doma. Tu smo se vsi prebrčeni preoblekli v suha oblačila in polni najrazličnejših vtisov, a vsi dovoljni nad opravljeno potjo, vrdomov.

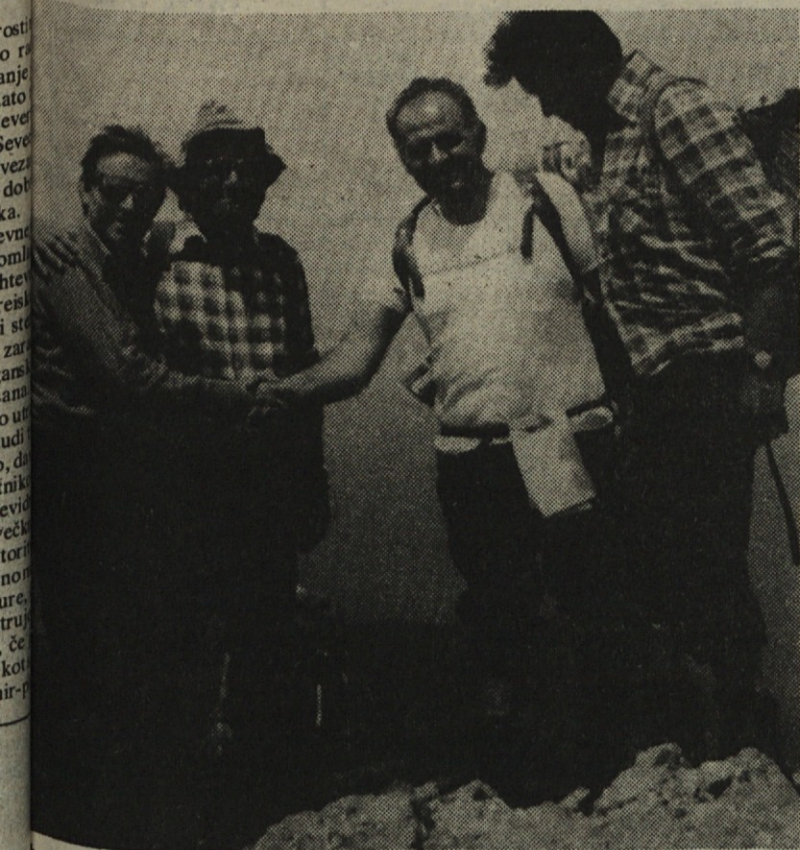
Jože Se

incc, itd. Primerne so tudi razne lažje transverzale. Kar se tiče nošenja opreme na sledeče: Že v rani mladosti naj otrok nosi majhen nahrbtnik, v katerem je prva le kakšna priljubljena igrača. Konec mu damo v nahrbtnik še rezervno erilo in nogavice. Postopoma pa ga nadadimo, da nosi s seboj vse najnujnejše, ar na manjših poteh planinec potrebuje. Od 16. leta starosti naj otroci hodijo v skupinah. V tem času jih sistematično ravljamo na kulturno obnašanje v nara- dnu, na tovariško pomoč, na pravilen odnos do naravnega okolja. Poučujemo jih lahko tudi o naravnem okolju, rožah, revju, geoloških pojavih, živalstvu. Če

bomo v to vložili dovolj truda, se bomo tudi sami marsičesa naučili, kar smo v svoji mladosti po krivdi svojih vzgojiteljev spustili.

Naša lepa domovina nudi vsakomur, ki ima kaj čuta do naravnih lepot in kaj potrebe po zdravi sprostitvi v naravi obilo možnosti od najpreprostejših do najzahtevnejših. Zato naj se nihče ne zgovarja na lenobo drugega, najmanj pa na lenobo otrok, za čemer se vedno skriva ali lenoba staršev ali pa taki ali drugačni malomeščanski egoistični interesi staršev. Žrtve teh egoističnih nagnjen pa so vedno otroci. In to je zelo kruto.

Rajko Kogej

Posetitev glavnemu direktorju ob njegovi petdesetletnici na »najvišjem n-
oju — vrhu — 2132 m»

od Golico je zares pravi rožnati gal

GRADISOV VESTNIK Izdaja organizacija združenega dela gradbeno industrijskega podjetja GIP Gradis Ljubljana. Izhaja mesečno v 10.000 izvodih. Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Milenko Nikić, Ludvik Snajder, Franjo Štromajer, Rudolf Ludvik, Zorana Klun, Mirko Zemljčič. Glavni in odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tehnični urednik Matija Krnc. Tiska tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Naslov uredništva: GIP Gradis Ljubljana Šmartinska 134 a, 61000 Ljubljana.

Športniki športniku

Prav je da se spomnim vsaj ob jubileju tudi takih ljudi — članov našega kolektiva, ki niso preveč v ospredju, vendar poznani ožjemu krogu oziroma med športniki.

Minuli mesec je športnik — strelec Ivan Vucković-Vuco praznoval svojo 55-letnico življenja. To je številka, ki se je ne da zamenjati, vendar ima svojo vrednost. Za ta jubilej se ga spominjamo strelci, saj se z njim srečujemo že preko 25 let. Še vedno se postavi na strelsko mesto z ramo ob rami mladih strelcev. Dosega še vedno take rezultate na katere se lahko računa.

To zvrst športa je vzljubil, se mu posvetil, zato ima tudi uspeh, to naj bi bila naša ugotovitev. Iz radovednosti pa smo ga vseeno še vprašali če morda nima kakega svojega recepta za uspehe in kondicijo.

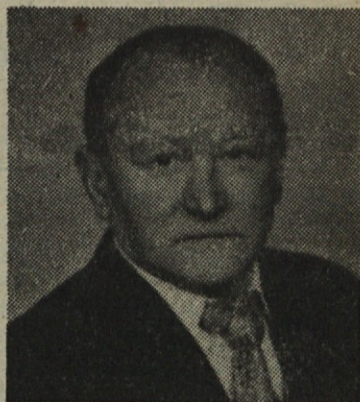
V značilnem narečju nam je le zaupal nekaj svojega: »Hvaležen sem, starincem, ki so najdlji zdravilno rastlino, pelin, iz katere danes izdelujejo tako dobro tekočino, Pelinkovec. Ima to dobro

lastnost da prežene tremo in prehlad.«

No, malo za šalo malo pa za res, mora biti tudi humor, ki našega jubilara vedno spremlja, zato pa je na športnem področju tudi uspešen.

Gradisovi strelci mu želimo še mnogo zdravih in uspešnih let na športnem področju in v vrtnarjenju, ki ga tako veseli.

Ludvik Snajder

Ivan Vucković

Pozdrav od našega vojaka

Po daljšem času se je s pismom oglasil član kolektiva SPO Zdravko Lovrenčec. Oglašja se iz daljnega Skopja, kjer že nekaj časa služi vojaški rok. Zanima se, kako je z delom in kako so njegovi bližnji sodelavci. Želi si da bi kmalu prijel za delo, da bi bili čimboljše delovni uspehi in še nekaj — da bi se dobro razumeli.

Pozdravlja vse svoje ožje sodelavce ter vse ostale, predvsem pa direktorja Vinka Brgleza.

Ker je ponosen Gradisovec, si želi tudi dobivati Gradisov vestnik, iz katerega bo razviden utrip življenja Gradisa.

Njegov naslov:

Zdravko Lovrenčec
VP 8511/7 A
91002 Skopje

Nagradna križanka v današnji številki

Med tistimi, ki boste poslali pravilno izpolnjeno križanko do 31. julija 1981, bomo izžrebali nagrajence, ki bodo prejeli naslednje nagrade:

1. nagrada	300 din
2. nagrada	200 din
3. nagrada	100 din

Pravilno izpolnjeno križanko pošljite na naslov: Uredništvo Gradisovega vestnika, GIP GRADIS, Ljubljana, Šmartinska 134 a.

Rešitev nagradne križanke iz prejšnje številke:

VODORAVNO: STRELOVODI, KRONOMETER, RUDNIK URANA, ŽITO, Vital, destilat, ena, grb, Antara, Ast, Dior, SEATO, Postojna, sirovci, okan, Adi, ID, vseved, LTH, el, natik, Avala, žila, a, Inn, jod, Erjavec, KI, me, srp, Ihan, izdih, NN, T, Riom, Madrid, t, akrolit, Everaldo, Tarvis, An, Dunlop, nadvoz, earl, Dolgi most, na, Aurora, sir, KS, Tan, ten, at, Andorra.

Izžrebani so bili naslednji naši delavci:

1. nagrada 300 din: Mate Karič, Centr. skladišče
 2. nagrada 200 din: Marija Krošelj, DSSS
 3. nagrada 100 din: Barbara Medved, Maribor
- Čestitamo!

[illegible]

ОСТАВКА, № 1080

RIMSKI VOJSKO- VODJA	RISTO SAVIN	PRAVOSL. VERSKJE PODOBJE	KOŠTRUN (srb-hrv.)	ZELO MOŽNO ČUSTVO, STRAŠT
----------------------------	----------------	--------------------------------	-----------------------	------------------------------------